

Černý Petříček

Karolina Světlá

Tato publikace byla zpracována aplikací eKNIHOVNA.cz. E-knihy zdarma ke stažení na www.eknihovna.cz.

Dokud nebyl ještě v Praze Koňský trh vydlážděn a brána na hořejším jeho konci v nynější své podobě přestavěna, stály od sochy sv. Václava až dolů k Můstku naproti sobě dvě řady budek zčásti zděných, zčásti dřevěných, „stánky“ nazvané. V těch dřevěných stáncích se prodávalo zboží nové i staré, hlavně obuvnické a pak tandlířské, to jest všeho druhu předměty kovové, dílem již vysloužilé, dílem ještě zánovní, například zbraně, hodinky a hodiny, rozmanité šperky, přezky, knoflíky a tak dále. Stánky zděné byly opatřeny krby, na nichž vynikaly „pečenářky“ v nejrozmanitějších oborech svého vděčného umění. Bydlívali v nich obyčejně nadobro, přes obmezenost místa, kdežto jejich sousedé zboží svoje večer sebrali, stánky zavřeli a odešli. Později, když se počal Koňský trh proměňovati v náměstí Svatováclavské, bera na sebe nynější velkoměstskou svou tvářnost, na niž býváme my Pražané tak hrdi, byly dřevěné – stánky vypovězeny k Sv. Havlu, kdež stojí posud, a vlastníkům zděných budek vykázány krámky ve zdi vedle „Prašné věže“.

V jednom tom zděném stánku, právě naproti zájezdní hospodě „U beránka“, hospodařil s mladším bratrem studentem malý, přihnědlý, podivínský mužiček. Sousedé a známí jeho mu říkali „Černý Petříček“ pro neobyčejně zatemnělou jeho pleť. Připravovala zde druhdy nebožka matka jeho – velmi sličná to žínka, jíž nikdo věřit nechtěl, že Černý Petříček jejím vlastním synem – svoje pečeně za jednohlasné nadšené pochvaly svých četných odběratelů, u nichž bývala vyhlášena obzvláště pro svoje podsvinčata a husy. Vycpávala husy míšeňskými jablky rosolkou pokropenými, podsvinčata chlebem v kořeněném pivu máčeným, čímž prý docílovala u nich chuti tak výtečné, že se lidé v pravém smyslu slova o ně před stánkem rvali, když je sekávala.

Černý Petříček nevedl však živnost po matce dále, ač by byl husu rovněž tak dokonale upekl jako ona; vždyť jí pomáhal od mládí zboží její pařit, kucht a na pekáčích obracet. Uznal totiž, že se zevnějšek jeho nikterak k tomu nehodí, aby stál sám v čele podniku za úkol majícího, aby vyhovoval a lahodil lidským choutkám. Rozhodl tedy po smrti matčině se vzácnou skromností, že bude raději prodávat staré knoflíky.

Paní od „Beránka“ v úmyslu tom ho potvrzovala. Těšila ho sice, že zná ošklivější lidi na světě, než je on; nechť si jen nemyslí, že je z nich ten nejhorší, cože konečně vlastně u muže do krásy? – Rozum, rozum prý nejpřednější u něho věcí, a ten že Petříček má, a jaký! Vždyť není pod sluncem, na co by ihned nevychytral, co by nevěděl a čemu nerozuměl! Vedle toho však s toutéž nestranností mu svědčila, že není nikterak stvořen za živý štít jakéhos závodu kuchařského. Měl totiž Černý Petříček v tváři bradavici vedle bradavice, napadal na jednu nohu a malé jeho tělíčko sotva neslo hlavu ohromnou, hranatou a ježatou. Že by se nebyl asi žádný mouřenín rozmýšlel políbit ho jako krajana svého, o tom jsme se již zmínili. K dovršení všech těch nehod nadala ho ještě rozmarná příroda hlasem tak neobyčejně chraplavým a hlubokým, že každý, k němuž poprvé znenadání promluvil, se nemohl ubránit hrůze. Domníval se v první chvíli nejinak, než že zvuky, které z prsou se mu dobývají, vystupují kdesi z dutin země. Co se, chudák, kvůli tomu napolykal medu s křenem, cibulky s olejem rozetřené, žloutků sirobem promíchaných a jiných v tomto ohledu neméně znamenitě osvědčených věcí – ale nic platno! Ba chrapot jeho podivným způsobem po každém takovém prostředku spíše ještě se horšil než lepšil, což naplňovalo paní od „Beránka“ vždy nejspravedlivějším úžasem. Nejenže mu nadřčené léky vždy sama poskytovala, vlastnoručně mu je připravujíc, přemýšlela ještě neustále o nových. Kdekoli o některém jí dosud nepovědomém slyšela, ihned po něm se pídila, podávajíc mu každý takový vynález s vítězným přesvědčením, tentokráte zajisté že přišla na to právě.

Ač se již ze stánku nešířila vůně vepřového a husího sádla, okolí co nejlíbezněji pronikající, přec býval ještě tak četně obstupován jako jindy. Chodívali si tam teď lidé místo pro kus chutné pečeně ne pro knoflíky – čímž ale nikterak říci nechceme, že jich Černý Petříček málo prodal, dařilo se mu v obchodě výborně –, nýbrž pro dobrou radu.

Paní od „Beránka“ nechválila Petříčkův rozum jen tak domodra, aby mu cosi potěšitelného pověděla mluvila mu pravdu, tvrdíc, že není na světě, čemu by nerozuměl a na co by nevychytral. Každý, kdož blíže ho poznal, byl by zajisté výrok ten bez rozmyšlení podepsal, nejnadšeněji však páni pražští učenici, u nichž přicházel Černý Petříček z Koňského trhu hned po pánuobohu. Oni první odkryli jeho nevšední nadání pomoci lidem, jak po sprostou říkáme, z bryndy, a počali je jaksepatří vyčerpávat, hlásajíce přitom jeho slávu do všech pěti končin královské Prahy. Byli hlavními dodavateli jeho zboží, které buď ze svých, či z jiných kazajek a vest dovoleným neb nedovoleným způsobem řezali, tvrdíce mu ovšem vždy, že je náhodou nalézají na ulicích, když roznášejí práci neb tovaryšům pro něco běží. Nezůstalo mezi kupci a prodavači jen při obchodním vyjednávání, padlo slovíčko tu i tam ještě o něčem jiném než o knoflících, při kterýchžto příležitostech se vyskytoval Černý Petříček pokaždé s úsudkem tak znamenitým, napomenutím tak neocenitelným, pokynutím tak vzácným, že kdož jeho slov si povšiml, vždy dobře pochodili, netečníky naopak neopomenula stihnouti pohroma.

Z těchto kruhů dostala se pověst o neomylnosti Petříčkově výše až mezi tovaryše, odkud zas vnikla mezi

kuchařky a panské, jimižto se vloudila až mezi panstvo. Po krátkém čase byla po celé Praze jen jedna řeč, žeť totiž Černý Petříček z Koňského trhu nejbezpečnějším rádcem, jehož lze si pomyslit, a to v nejchoulostivějších a nejzáhadnějších případech života. Kdož se chtěl něčeho dopátrat, něčemu přijít na kloub, rovně jen k němu se utekl, zásobiv se však dříve – starými knoflíky. Jiné odměny podivínský mužíček totiž nikdy nepřijal.

Přiházivalo se tedy dosti často, že za šera nočního, když byl poklop zpředu stánku dávno již spuštěn, ještě to zaklepalo na úzká černá jeho dvířka. Panička, zakuklená v skvostný hedvábný šátek, neb pán, až přes uši zatočen do drahého kožichu, vklouzl pak opatrně k Černému Petříčkovi, jenž vaře si na ohništi brambory k večeři a ozářen jsa plamenem z něho asi nejednomu z pozdních a tajemných těch navštěvovatelů kouzelníku skutečnému se podobal, který si právě připravuje čarovné svoje nápoje.

Černý Petříček sedával od tmy do tmy za svými přihrádkami, chráněnými silnými drátěnými mřížemi před možnými laskominami těch, kdož nejraději jen za pět prstů kupují. Po celý boží den jiného nedělal, než leštil zašlé knoflíky. Znal jim dodati lesku tak podivuhodného a vpravdě omamujícího, že venkované okolojdoucí sotva na ně pohlédli, již zraků udivených od nich odtrhnouti nemohli. Hned se dali do smlouvání a vysázeli mu obyčejně za ně, co by byli dali v krámě za nové. Jakým to prostředkem dojmu tak překvapujícího se dodělával a čím je natíral, nikomu však povědět nechtěl, ani ne paní od „Beránka“, a to bylo co říci.

Svěřovalť se jí od mladosti se vším, bývalť nejlepší přítelkyně jeho matky. Ona sama neměla zas k nikomu takové důvěry jako k němu, ani ne k páteru Josefovi, ač to byl jak náleží moudrý a rozšafný pán, a vedle toho vysvěcený kněz. V tomto ohledu necítil se ale Černý Petříček nikterak vázán páskou jejich obapolné dávné důvěrnosti a odpovídal na všechny její otázky o předmětu tom krče jen rameny a vytahuje obočí: „Nemějte mi za zlé, panímaminko, ale kšeft je kšeft,“ což paní od „Beránka“, připomínajíc si jisté důležité tajnosti živnosti vlastní se týkající, také konečně nahlédla.

Černý Petříček, sedě od rána do večera nad svými knoflíky a tváře se, jako by ho krom nich nic jiného nezajímalo, všímal si přec velmi dobře, co kolem něho se děje, kde kdo a co kupuje, smlouvá—li při tom či nesmlouvá, kdo k tandlířským stánkům se přikrádá zezadu, nabízejí tam v skrytosti nějaké pouzdro se šperkem neb s hodinkami, či kdo věci ty kupuje veřejně a okázale. Byltě malý mudrc vlastně veliký čtverák a potutelník, zvědavý jako straka; a právě tyto vlastnosti byly základními kameny pověsti jeho, že nadán duchem prorockým, původkyněmi jeho proslulosti, zřídlem, z něhož se prýštily hojností tak podivuhodnou jeho rady a výstrahy.

Nic na Koňském trhu se nešustlo, aby nebyl měl Černý Petříček ihned o tom vědomost, žádné dítě, žádná baba mu neprošla, neprojel mu žádný povoz, žádný jezdec, ba ani sedlák, vedoucí svoje dobytče na prodej, pozornosti jeho neušel. Co mu přec uklouzlo, na to se znal kupodivu obratně vyptat. Kdožkoli u něho se zastavil, musil se mu zpovídat ze všeho, co věděl, aniž měl o tom tušení, že vůbec něco povídá, na čem by záleželo. Co věděl Černý Petříček dnes, věděl s toutéž určitostí ještě za týden, za měsíc, ba za celý rok. Nikdy ničeho nezapomněl, žádná událost nezdála se mu příliš malicherná, žádné náhodou pronesené slovíčko příliš nepatrné, aby si je nebyl v mysli zaznamenal.

Večer, než usnul, dlouho pak o tom přemítával, co za dne zrakem a sluchem ulovil. Zkumnou myslí spojoval, sledoval a porovnával všechny události, a hle, v jaké to podivné pásmo mnohdy se splítaly, v jaké překvapující souvislosti objevovaly se před ním věci na první pohled úplně si cizí, ba odporné. Výzpyty ty položil pak co hotový materiál do skladu své paměti k volnému použití. Jakým to pletichám a rodinným tajnostem přicházival takto na stopu! Někdy se toho i zalekl, bylot až nebezpečno vědět, co věděl.

Jak vítězoslavně se pak krčil na svém těsném lůžku v úzké budce, chechtaje se škodolibě, dal—li se v duchu do počítání, mnoho—li domácích pánů, bohatých řeznic a mlynářů, hezkých děvčat a šviháků, ba mnoho—li úředníků vysoce postavených má on, ten nebohý nemajetný trpaslík, takřka v hrsti, anť se dopátral nejslabších jejich stránek a tajemství nejchoulostivějších! Co by mu byl městský pan hejtman – jak tehdaž policejnímu řediteli se říkalo – asi za to dal, kdyby mu byl to či jiné jen tak mimochodem pošeptal? Ale co pravda, to pravda, tohle by nebyl Petříček za mnoho peněz udělal, ba snad ani ne za celý svět. Býval posmívavý a potutelný jen sám pro sebe, nikdy nezneužil tajemství vyzkoumaného, co nemohl k dobrému obrátit, nechával běžet. Bylo všeobecně známo, žeť v jednání svém přísně poctivý, co jednou vyřkl, slíbil, si umínil, to stálo tak pevně, jako když to kopou hřebíků přibije.

Avšak nezavdáváje ani v nejmenším poctivosti své, byl by mohl Černý Petříček snadno zbohatnout, a to pouze na základě svého důvtipu, nevšední své znalosti lidských hrudí a poměrů, ale hlavně svého vymýšlivého čtveráctví, kdyby nebyl býval takový podivín, jemuž byly staré knoflíky mnohem milejší než nové dvacetníky, za které si mohl přec koupit plné bedny nejnovějších a nejlesklejších. Ale ty neměly proň nejmenší ceny, a proč ne? Právě

proto, že byly nové a lesklé. Co s nimi? Mohl je napouštět, třít, svoje umění kovohlazecké na nich osvědčit? Čím byly zašlejší, zelenější a černější, tím mu milejší; právě prací, kterou si s nimi dáti musil, nabývaly proň teprve ceny a významu, staly se pak dětmi ducha a píle jeho.

Inu jakáž pomoc, takové to je na tom našem světě spleteném, že trpí každý z nás na něco jiného; černý Petříček nedělal jen žádnou mezi námi výjimku, stonaje na svoje staré čamrdy. Počítával je, v přihrádkách pořádával, prohlížíval a cídíval s tváří tak nadšenou a uspokojenou, jakou viděti lze jen na velikých umělcích dokonávajících právě některé dílo svoje, jehož významu pro veškerenstvo jsou si, při vši skromnosti, přec jen vědomi, tušíce jeho nesmrtelnost.

„Ach, Petříčku, milý, zlatý Petříčku,“ najednou kdosi vedle stánku zahořekuje.

Černý Petříček sice vzhledne, ale knoflík, který právě v ruce drží, přitom hladit nepřestává. Tváří se, jako by byl teď teprve spatřil kluka umouněného v modré zástěře, který zajisté ještě mýdla nespátřil, co přišel do Prahy na učení. Zatím ho viděl Petříček, jak ze Smeček vynikl, a myslil si, že asi zaměřuje k němu.

„Co dobrého?“ Petříček naň zachrochtá, přitom stříhá po klukovi svýma černýma pichlavýma očima, že na něm až pot vystává. Víť kluk, tu že lhát nesmí, Černý Petříček že na každého hned vychytrá, v té chvíli by na něm zpozoroval úskok, proto raději bez obalu s pravdou ven.

„Stalo se mi hrozitánské neštěstí,“ pláče hoch a slzy všech barev kanou mu přitom po umazaných tvářích, co do pestrosti a mnohotvárnosti čar ilustrovaným mapám obou polokoulí naší země se podobajících. Stíraje si je lepkavýma svýma rukama, způsobí si na nich takovou směsici, že i Černý Petříček, jenž v tomto ohledu zajisté již leccos viděl, přec hodnou chvíli s patrným úžasem na kluka pohlíží, jak je to pořízen. Přitom se ho táže:

„Neštěstí že tě potkalo? Hm hm! Jaképak asi?“

„Poslal mne pan mistr teď k svačině se džbánem pro máz piva; vyběhnu z domu, slyším za sebou zašteknot psa, ohlédnu se, na koho se to asi sápe, nevidím kámen, klopýtnu, a tu máš! Již ležím i se džbánem a džbán vedví,“ jme se hoch znova hlasitě bědovat. „Achich, co mi asi řekne paní mistrová, až přijdu bez něho domů, uvidíte, Petříčku, že mne zabije, nepomůžete—li mi i tentokráte, jako již tolik a tolikrát. Právě dnes ráno, když jsem šel mistrovi do „Židů“ pro kůži, našel jsem tři bílé knoflíčky, ne s dírkami, jak si snad myslíte, nýbrž s oušky. Hned jsem si pomyslnil, ty nebudou jiného než Petříčkovy. Jestliže z toho šťastně vyvážnu, ještě dnes večer vám je přinesu.“

A hoch pokračuje v malbě svého obličejce s takovou zručností, že by se musil každý indiánský náčelník zahanbeně před ním schovat.

„Jen si tam užstaň i s knoflíky,“ odbýval ho Petříček tak chladně a lhostejně, jako by mu na knoflících skutečně tak málo záleželo, jako na jejich dárce; zatím si byl právě dnes odpoledne pomyslnil, že mu docházejí bílé knoflíky s oušky a cože ti lidé dělají, že mu žádných nenesou. „Budu rád, zbavím—li se aspoň jednoho ze svých pokušitelů, již toho mám s vámi právě dost. Sotva jednoho si odbudu a myslím, že budu mít chvílinku pokoj, již mi leze zas druhý na krk; mívám večer v hlavě jako mlýn pro samé vaše hloupé pletky. Nejlépe abych se před vámi vystěhoval do Amsterdamu.“

„Inu, tohle nám nedělejte,“ zahořekuje hoch tak pronikavě, že si Petříček mimovolně uši zandává, „co bychom si tu bez vás, dobrodince svého jediného, počali? Vždyť jste jako náš otec, ke komu bychom se pak utíkali, když něco vyvedeme? Takový rozum jako vy již žádný člověk v celé Praze nemá.“

„Vždyť je dobře,“ zakřikuje ho Petříček, jsa uvnitř dosti lahoden hlučným tím uznáním, neb i velikým duchům bývá mnohdy chvála malých potřebou. „Jsi—li mé rady žádostiv, tož nech oči svoje na pokoji a nastav raději uši; nemám mnoho chuti s takovým nezbedou dlouho se meškat. Ještě jednou ti dnes pomohu, ale pamatuj si, že to naposledy. Půjdeš odsud rovnou cestou domů; nenapadniž ti ale někde zevlovat, či dokonce se dát s někým do nějakých řečí; jinak bude s tebou ještě hůře, než býti mělo. Cestou musíš v jednom kuse na mistrovou myslnit, jak bys jí dobrým chováním nahradil škodu jí způsobenou. S touto myšlenkou zastav se u vašich dveří. Tam třikrát po sobě si vydychni, načež si nasliň malík u levé ruky, polož na kliku, přimáčkní, zčerstva otevři, běž rovnou cestou k mistrově, padni na kolena a pros ji, aby ti odpustila; přitom jí pověz, co jsi si cestou umínil.“

Nikdy neposkytl Černý Petříček rady své bez malého čertovství, věděl jako znatel lidský předobře, co působí; bez takového přidanku tajemného že by lidé jeho rady snad ani tak nevyhledávali a zajisté aspoň tak svědomitě nevykonávali. Musila trochu čpět, jak říkával, „sírou“, ale jen „tou nevinnou“.

K večeru příběhne kluk znova k stánku a podává Petříčkovi slíbené tři knoflíky.

Petříček zamhouřá pichlavýma očičkami. „Nuže, jak to dopadlo?“ táže se ho, ač vidí, že dobře. Přitom si prohlíží opatrně knoflíky, zdali mají také skutečná ouška. Ďas věř takovým kvítkům, udělají místo ulomeného ouška kroužek z čehokoli a chlubí se pak, že nesou knoflík s ouškem spravedlivým.

„Ó dobře, dobře!“ chválí si to kluk, zkoušeje přitom vděčný úsměv, ale nevydaří se mu. Barevné slzy, které předtím tak hojně ronil, zaschly mu na lících a stahují mu kůži; musí se strašlivě ušklíbat, ač je nitro jeho po přestálém nebezpečí co nejradostněji rozechvěno. „Zatahala mne mistrová jen tak trochu za ucho a pak za vlasy, ale copak to – jen když nevzala důtky.“

A hoch běží s lehkým srdcem dále. Sotvaže kluk na tři kroky od stánku, již tu má Petříček jinou návštěvu; není vsutku žádného divu, hučí—li mu to večer v hlavě jako mlýn. Starou branou u „Můstku“ přikvapila k němu holka jako granátník, kuchařka kožešníka u „Černé veverky“, známého to boháče. Je nejen všeska uhřáta, ale též, jak je na první pohled znát, velice rozhorlena.

„Nedivte se mi, pane Petříčku, že utíkám od dřezu, jaká jsem,“ volá naň zdaleka jazykem hbitým a ostrým jako meč, „ale odpadne člověku věru chuť se strojit, když zlostí celý se tetelí...“

„Co vás ke mně vede?“ zastaví Černý Petříček důstojně a vážně proud její řeči, z vysoka přitom na ni pohlížeje. Se ženštinou nemluvívá jinak než buď pohrdlivě, či uštěpačně.

„Stavila se teď u mne poslice od nás, a jen si považte, od toho mého zas žádné psaní mi nepřinesla. Vzkázal mi jen zcela krátce, jestliže nevím, že mají krejčí před svátky nejvíce práce? Musí prý i noci nastavit, kdeže se má nabrat času na psaní. Nevídáno! Dvěma řádky by to měl odbyto. Copak si přeji od něho vědět? Jiného pranic, než kdy se vydá do Prahy, aby si konečně zde hledal práci. Kde je milá, tam má hledět milý, je—li pořádný, aby se také dostal. Vždyť si může přec pomyslit, že jsem tu jako ztracená duše. S kýmpak si mám v neděli vyjít? Ale já vím, kterak to dopadá, nechce se mu do Prahy, má venku asi jinou holku vyhlídnutou... Kdybych neměla takovou službu, třikrát do týdne z mouky, každý den maso, v neděli dvojí pečení, paní celý den v krámu, já sama v kuchyni, ihned... ještě v tu hodinu bych se zdvihla a šla bych se na svoje oči přesvědčit, na čem s ním stojím. Spolehla jsem se na vás, že mně tentokráte zajisté odepíše.“

Při poslední větě holka vyčítavě pohlédla na Černého Petříčka. Ale nedal se tím nikterak zarazit.

„Slíbil jsem vám to ovšem, ale zdalipak jste vše tak zařídila, jak jsem to míti chtěl?“

„Ba to! Písař, který mi moje psaní skládal, seděl za stolem, na němž hořely dvě svíčky, já naproti němu mezi nimi stála, předříkávala jsem mu slovo za slovem, co má do dopisu postavit, přitom jsem držela v ruce karty, které jsem v jednom kuse míchala.“

„Jaképak svíčky jste si k tomu zapálila?“

„Jaké? Inu jaképak jiné než ty, které pálíme každý den, lojové...“

„A pak se divíte, že vám neodepsal, a přicházíte si ke mně stěžovat. Což jsem vám neřekl, že musí při takovém psaní, má—li míti účinek, hořet voskové? Ale takové jsou ženské, vše jen slyší, vidí a konají napolo, a pak přece chtějí, aby jim to platilo.“

„Nepamatuji se věru, že byste byl mluvil o svíčkách voskových, zdá se mi, jako byste byl jen zkrátka řekl, abych rozžehla dvě svíce a mezi ně naproti písaři se postavila.“

„Snad vím, co mluvím,“ svraštil Petříček hrozně čelo, ač skutečně jen řekl „svíčky“, ale musí si člověk umět pomáhat, kampak by to s lidmi přišel, a on zvláště. Bude holce tak dlouho říkat, že tu to, tu jiné při psaní opomenula, až liknavý krejčí přece k nějakému dopisu se odhodlá, což pak přijde ovšem na tajné působení posledního prostředku.

Holka zaraženě odchází, mrzí ji, že si Černého Petříčka pohněvala, a přemýšlí, kde by urvala z oděvu pána svého nějaký knoflík, aby mu ho podala na důkaz nezvratné své k němu důvěry, důležitou tu osobnost tím znova si naklonivši. Pro voskové svíčky pošle si učedníka, hned jak přijde večer z krámu, a zejtra bude se v jejich záři psát nový dopis, připomínající milenci nedbalému posvátné povinnosti jeho vůbec a k nedělní vycházce zvláště.

Sotva je pryč, již zas kdosi jiný u stánku se zastavuje. Mladý, kudrnatý to člověk, v kožené zástěře, velký a silný jako obr: kotlářský tovaryš z Františkánského plácku. Podává Černému Petříčkovi ruku, přitom se usmívá, ukazuje dvě mohutné řady sněhobílých tesáků.

Černý Petříček popadne jeho ruku svými oběma, jinak by ji nepozdvihl, takovou má tíž – váží ji ve svých, prohlíží si ohromný hnát, prsty jako kolíky, porovnává je se svými a chechtá se. Obr přitom smíchy řve. Tak to činí

pokaždé, kdykoli se setkají, jsou si jeden druhému náramně směšní jakožto protivy a netají se tím.

„Jak se daří?“ křičí Černý Petříček, co v něm je dechu. Kdykoli rozmlouvá s obrem z Františkánského plácku, vždy takto pozdvihuje hlas. Má patrně za to, že čím jsou lidé co do vzrůstu vyšší, tím hlasitěji musí k nim člověk mluvit.

Obr pokrčí rameny.

„Hlad, pořád hlad, v jednom kuse hlad,“ vzdychne si truchlivě, přitom svěsí hlavu a utahuje si zástěru. „Všecko u mne při starém, co vydělám, to také projím.“

„Pročpak jste mne ještě neposlechl?“

„Ach uposlechl.“

„Ani to nepomohlo?“

„Nepomohlo; pokaždé jsem se ošidil. Přišel jsem vždy na holku, která mi více dáti nemohla než pár lžic čocky nebo škubánků. Copak to vydá?“

A zase svěsí hlavu a utahuje si zástěru, aby reptání neuspokojeného žaludku ohlušil a zároveň potrestal.

Petříčkova očka píchají. Opakuje si v duchu: Sama v kuchyni, třikrát za týden z mouky, každý den maso, v neděli dvojí pečení a tak dále. Zdaž by nebylo nejlépe zdoluhavého krejčího, který ho počíná již značně nudit, chytrým způsobem se zprostit a zato obru se zavděčit? Tentokráte by mohlo hezkých pár knoflíků padnout.

„Jestliže vy, Petříčku, do toho se nevložíte, pak věru nevím...“ ozve se veliký kudrnáč právě včas.

Černý Petříček si opře prst do čela a dělá, jako by bůhvíjak hluboce přemýšlel, kterak to s kotlářem zařídit, aby hlady z tohoto světa nesešel. Obr naň přitom pohlíží s úctou poněkud úzkostlivou. Má za to, že teď asi vyzývá nějaké mocnosti nadpozemské, aby před vnitřní jeho zrak přikouzlily podobu budoucí jeho spasitelky a mu pošeptaly, kterak se jí dopídit. Konečně sklesne prst z čela a Černý Petříček pronáší s nejopravdivější svou tváří:

„Odsud jděte ihned rovnou cestou na Můstek, ale při každém pátém kroku musíte udělat zas jeden nazpět, jinak se věc nevydaří. Tam se postavte k domu, na němž se houpá v zeleném věnci černá vycpaná veverice. K osmé hodině vystoupí z něho holka, ponese v ruce cínový džbán s tureckou hlavou na víku. Směle k ní přikročte a zčerstva ji oslovte: ‚Věřte nebo nevěřte, panno, mně jste souzena a žádnému jinému.‘ Ostatní přijde samo.“

Obr ani chvíli se nerozmýšlel vydat se na výpravu mu navrženou. Slyše o černé veverce pousmál se nadějně, a již již ho oblékala mnohoslibná vůně. Věděl, že patří „Veverka“ kožešníku boháči, kdež se prý mají služby jako statkářky. Učiniv vždy na pět kroků kupředu jeden zas nazad, přitom tak přirozeně si počínal, že to nebylo nikomu nápadné; lidem se pouze jen zdálo, že se kotlář velmi často nejspíše po nějakém známém ohlíží.

Nebohý hladovec stoupl si pod černou, zelení ověncenou veverku pln zbožného očekávání, avšak nečekal dlouho. K osmé hodině, právě jak mu to byl Petříček zvěstoval, objevil se ve vratech cínový džbán s tureckou na víku hlavou v rukou tlusté červené holky. Nepohlížel si ji kudrnatý kotlář dlouho, než se k rozhodnému kroku odvážil; nežádá si na milence ni krásy tváře, ni leposti vzrůstu, zevnějšek jest mu lhostejný; k podstatnějším věcem jeho touha se nese. Domnívá se, žeť pod ochranou kouzla Petříčkova, které mu zajisté k cíli žádoucím dopomůže, vrhne se jí směle vstříc a oslovuje ji, jak mu přikázáno.

Ukázalo se zas jednou, jak Petříček lidem rozumí a jaké zná dávat výtečné rady! Úspěch bělozubého kotláře a účinek jeho odvahy byl ještě nad očekávání ihned rozhodný. Ó, tyhle ženské! Neříkávalť jim Petříček nadarmo „korouhvičky“ a „křehké nádoby“, kuchařka od „Černé veverky“ potvrdila ho znova v jeho neuctivém o nich smýšlení.

Po dlouhotrvajícím smíchu, mezi nímž byl mrňavý krejčí okamžitě beze vší milosti k věčnému zapomenutí odsouzen – vždyť bylo na první pohled patrné, že se nemůže s kotlářem v ničem ani měřit – směl cínový džbán nejen pro pivo doprovodit, ale na zpáteční cestě i sám jej nésti, načež byl zaveden do průjezdu k „Veverce“, kdež pro dnešní večer mandl za prozatímní sídlo mu vykázán – netrpěla totiž paní kožešnice, byla—li doma, žádných mužských návštěv. Slíbeno mu po umytí nádobí od večere opět se objevení, a aby se mu po tu dobu příliš nestýskalo o samotě v chladném soumraku, přinesen mu pro ukrácení chvíle velikánský rendlík skopového masa s tuřínem. Přesťastný kotlář, přesvědčen jsa konečně, že se setkal s předmětem hodným jeho tužeb, vyprázdnil ho v záchvatu mladé své lásky až do posledního škrálopku, čímž učinil znova dojem možno—li ještě hlubší na srdce své zvolenkyně než předešlou svou smělostí; pojímala čin ten jako hold rovněž významný jak něžný její osobnosti i umění vzdávaný.

Zajisté zbytečno, abychom dodali, že nešel učedník od kožešníků tento večer již pro žádné voskové svíčky a že

přinesla poslice krejčímu nedbalému z Prahy vzkaz, že neměl—li kdy před svátky psát, po svátcích nebudou mít lidé kdy čisti. Rovněž zbytečno snad i o tom se zmiňovati, že si nemusil od té chvíle obr nikdy již zástěru utahovat, ale tím častěji že se teď při práci oblizoval, maje vždy rozličné rendlíky a hrnce obsahu vydatného v záloze. Osvědčil svou vděčnost za službu tak nesmírnou, spustiv z velkých svých rukou pravý déšť knoflíků na přihrádky Petříčkovy. Měltě malý mudrc dlouho a dlouho co leštit a rovnat.

Tak to chodívalo co den s malými jen proměnami ve stánku naproti zájezdní hospodě „U beránka“ a takovým způsobem dobýval si Černý Petříček z Koňského trhu svého zboží i své slávy.

Kdožkoli se domnívá, že se Černý Petříček snad přec jen někdy potajmu rmoutil, žeť tak velice nepohledný, velmi je na omylu. Na takové malichernosti nemíval nikdy času si vzpomenout pro nával jiných, důležitějších myšlenek, neřkuli aby si byl pro ně hlavu trdil. Jakožto pravý mudrc nejen po lásce nebažil, nýbrž považoval ji pouze za výmysl lidský, nad každý jiný zbytečný a směšný, jemuž podléhají jen nejzpozdilejší lidé. Nepohřešoval tedy krásy, když se nechtěl vloudit do ženských srdcí a v nich usadit. Pohlížel vůbec, jak jsme již napověděli, na ženštiny jako na tvory velmi podřízené, od přírody tuze chudobně nadané, neschopné, a pročež i nehodné vážné a rozumné mužské myšlenky. Ostatně byl jeho bratr František rovný jako svíčka a kvetl jako růže; měl na jeho krásu i pro svou osobu dost a dost.

Prohlížeje si Františka se zalíbením – ovšem jen tenkrát, když toho nepozoroval; přidržovalť se Černý Petříček zásady, tehďáž vůbec oblíbené, že se nemá dětem žádná láska ukazovat, za kteroužto příčinou po celý rok také jasně naň nekoukl – vidíval pak v duchu, kterak dozrává na muže nad jiné statečného a důstojného. I představoval si přitom hrdě, kterak se mu budou lidé jednou klanět, zdaleka ho pozdravovat, jak k němu ženštiny se pohnou, prosíce ho za požehnání pro svoje děti, i vidíval, s jakou to povznášející velebností jim je uděluje. Vědělť Černý Petříček ovšem, že do té doby ještě mnoho vrabců na střechách pražských zacvrlikuje a lidé snědí mnoho chleba a housek, ale co na tom? Někdy mu projelo sice mozkiem: jakž kdyby se mi to přec jen nevyplnilo? Ale pochybnost ta podobala se jen blesku, jenž za teplé červencové noci na obzoru se zamihne. „Blýská se na časy,“ říkají pak lidé. I Petříčkovi býval záblesk takový jen znamením nastávající pohody: uskutečnění to všech jeho nadějí. Opakoval si při jeho záři, mnoho—li toho již svedl a provedl, co by nebyl kromě něho nikdo jiný dokázal. Jakž by nebyl provedl nejdražší, nejsvětější úlohu svého života, chtěje jí věnovati veškeré síly a schopnosti svoje? Staral se, hospodařil, nuznil se, pěstoval všeho druhu známosti někdy velice mu obtížné jen proto, aby jednou spatřil Františka v kožíšku kanovnickém a ho slyšel v kostele zámeckém z kazatelny hlásat slovo boží.

Mluvila—li paní od „Beránka“ s Černým Petříčkem o Františkovi, dodávala obyčejně, že mu bude jednou biskupská čepice dobře slušet. Popadával se Petříček přitom vždycky smíchy až za boky, tváře se, potutelník, jako by považoval tuto věc za nejnemožnější a nejnedostižnější na světě. Ale přitom nikdy neopomenul velmi bedlivě vypočítat, kolik již hochů rodu nízkého k důstojnosti té se vyšinulo, a odříkával jako litanii celou řadu jmen arcibiskupů a papežů, kteří z chýší chudobných se na tuto výši byli povznesli.

František byl jako jeho bratr narozen uprostřed bezedného bláta Koňského trhu, kde tehďáž na jaře povozy až po voj se propadávaly jako v některém vesnickém ouvoze. Málokterý minul v tomto počasí den, aby se tam nebylo aspoň jedno kolo zlámalo. Bylť i František vychován v čoudu dusného stánku, kde vedle krbu krom postele a truhly, zároveň za pohovku sloužící, jiný nábytek již místa neměl. Ba napolykal se ho ještě desetkrát více než Petříček. Ten si směl aspoň vyběhnout, když neměla matka proň právě práci, což ale František nesměl nikdy. Celý boží den musil sedět v nejtemnějším koutku za postelí a neměl jiného ke hraní než kus papíru, z něhož mu udělal Petříček, bylť—li právě v dobré míře, někdy čepici, podruhé zas loď neb kolébku. Nesměl se tam ani hnout, ba ani mukat, jinak mu hned matka i bratr zahrozili nejprísnějšími tvářemi.

Teprve pozdě večer, když již všichni sousedé, sklidivše zboží svoje, odešli a kolkolem bylo ticho i prázdno, mohl z budky vyklouznout, v loužích se brouzdat či v prachu kolejí vyjetých se popelit. Bylť nebohý František, jedním slovem, jen tak na zapřenou na světě; dokud matka jeho žila, musil se stavět neviditelným a neslyšitelným, jako by ho ani nebylo. Jestliže přese všechny hrozby a ostražitost matčinu i bratrovu přec někdy vyběhl do uličky mezi sousedky, tož dělaly, jako by ho neviděly; ostřeji a napjatěji si pak prohlížely zato matku jeho. Zahořívala přitom vždy jako pivoňka, a Petříček také. –

„Copak může tuto nevinné dítě za to? Jen pohan by se mu mstil,“ vzlykala paní od „Beránka“, když Petříčkovi bratra ponejprv v náruč položila. Tenkrát jí vlastně ještě nikdo neříkal „paní“, neměla ani jmění, ani „Beránka“. Petříček na ni jen zcela krátce volával „sousedko“. Vařívала vedle ve stánku ryby namodro. Za onoho času lidé

ještě na něco věřili, drželi jaksepatří všechny posty, obchod se jí jak náleží dařil. Muž jí při něm pomáhal, dobrý to člověk, ale jinak k ničemu; co mu nepověděla, na to jakživ nikdy sám si nevzpomněl, a kam ho nestrčila, tam také nestál. Bylať sama hlavou všeho.

Téhož dne zrána zavolala si sousedka Petříčka k sobě, prosíc ho, aby jí doběhl na Smíchov k židovi pro ocet, že na to nemá sama dnes kdy, ani její muž. Nabídla se, že za to občas k jeho matce se podívá a dle možnosti jí pomůže. Petříček ihned svolil, ač bylo tehdy z Koňského trhu na Smíchov hezký kus cesty, když se jako právě v onen den pro velkou vodu v Podskalí nepřeváželo. Řetězový most ještě nestál, musil každý přes Kamenný a celým Oujezdem se ploužit.

Černý Petříček hledal žida skoro po celý ten sychravý, šerý podzimní den, ale kdekoli se naň ptal, nikdež o něm vědět nechtěli; buď si jméno jeho dobře nepamatoval, nebo mu je sousedka spleteně pověřila. Měla nějak tuze naspěch; popisujíc mu, kde ho najde, strkala ho přitom pořád již ze dveří. Kterak mohl pak jméno jaksepatří zachytit a si pamatovat? Přišel domů skoro již samý večer, mrzut, unaven, hladov, a ještě k tomu s prázdným soudkem.

Podivil se velice vida, žeť příklop u stánku již uzavřen, a tuze se zalekl, nalézaje matku v posteli. Když k ní starostlivě přistoupil, aby se jí otázel, zdali stůně, zakryla si před ním tvář a dala se do pláče. Sousedka byla právě u ní. Na ocet ani se netázajíc, začala s ní o závod štkát. Petříček koukal z jedné na druhou, nevěda, co si má o nich pomyslet. Když se sousedka do sytosti naplakala, sáhla za matku na lože, vzala tam cosi za ní skrytého a položila mu to v náruč. Nastojte, bylo to spící novorozeňátko!

„Petříčku!“ znova přitom škytala, k čemuž matka žalostně přizvukovala, „považovala jsem tě vždy za hodného chlapce, nezavrhní zde to brouče, vždyť se ještě ničím neprovinilo, bůh nad tebou jako nad ním.“

Šlo Černému Petříčkovi tenkrát, asi na šestnáctý rok; ač na ulici vyrostl, přece ještě nevěděl, co to svět, ponejprv ho projelo o tom tušení... Byl by leknutím ihned dítě upustil. Vtom děťátko se ozvavši lítostivě zakvílelo. Mimovolně pevněji v náruč je pojal, počal je hejčkat. Nato se daly ženštiny teprve do pláče. Sousedka mu padla okolo krku přísahajíc, že tohle do smrti mu nezapomene, kdyby měla dceru, že by si ho vzít musila, a kdyby ho nechtěla, že by jí nesměla ani na oči. Petříček musil se přiblížit k matce, líbala ho a děkovala se mu. Vše mu prý jednou odplatí bůh...

Více a více s Petříčkem hlava se točila, chtěl o tom přemýšlet, co se vlastně děje a dělo, a přec myšlenky ty zas od sebe zapuzoval, děsil a styděl se jich... Ale v noci, kdykoli dítě zabroukalo, vstal k němu konejše je. Dobře měla sousedka, ničím se neprovinilo, a bůh nad ním jako nad každým jiným tvorem, jen pohan by se mu mstil zavrhuje je... Kdykoli k dítěti přistoupil, pokaždé viděl při dohořívajícím na krbu plamenu, že matka zticha pláče a v jeho stranu dělá kříž... Zdaž jí to co platno? Zas se zhrozí Petříček svých myšlenek... Jen kdo by jim mohl poroučet, je zahnat, když se dají do hlodání a týrání...

Druhé ráno, sotva odzvonili u františkánů klekání, již tu byla sousedka zas. Nad branou rděly se teprve první červánky, v ulicích bylo všude ještě temno, mezi stánky ticho, jen holubi mezi nimi již probíhali, sbírajíce si skrovné snídaníčko. Ale tentokrát nepřišla sousedka sama; vstoupil za ní do budky páter Josef, důvěrník to mnoha duší stísněných a kajících, prostředník mlčelivý a spolehlivý v případech choulostivých mezi hříšníkem a církví. Byltě to kněz na odpočinutí, vypovězený za císaře Josefa z kláštera vyzdviženého, v němž sotva rok meškal. Rozepjal dlouhý svůj svrchník a na jeho prsou objevil se obraz zčásti vyšíváný, zčásti malovaný, představující svatého z hlavního oltáře kostela, při němž počínal zastávat povinnosti duchovní. Zase vzala sousedka dítě z postele a zas je položila Petříčkovi do náručí, sama vedle něho s hořící svíčkou v ruce se postavivši. Byl s ní kmotrem nemluvnátka, které se tak maně ve stánku vyskytlo, a jako ve snu přítomen úvodu matčinu. Viděl přitom jako rouškou sedmerou a slyšel jako mezi hlaholem zvonů na všech věžích pražských rozzvučených, kterak matka nad novorozeňátkem se kloníc a slzami je kropíc mroucím šeptá hlasem, že syna svého Františka, jakožto dítě svazku hříšného, bohu všelítošníkovi obětuje, aby provinění její proti zákonům nebeským a světským jednou smyl životem pobožným a posvátným a jí na onom světě vymohl odpuštění a věčnou radost.

Od té doby nebyval Petříček jako jindy. Dříve čtveračoval celý den, nezavřel téměř ústa, pořád měl co štěbetat, teď však tuze často se zamyslíval a mnohdy po celé hodiny hlasitého slova neproněsl. Od oné chvíle stal se také zvědavým, počal se o jiné lidi starat, jednání jejich zkoumat, po jejich tajnostech a slabostech se píditi, a přišel—li na něco, co nebylo v pořádku, tu si mnul ruce, smál se a patrně se mu odlehčilo, býval aspoň pak po mnoho dní zas hovornější. Tenkrát se v něm také zrodilo jeho pohrdání ženským pohlavím a úmysl, že se nikdy nezamiluje

a neožení, v čemž paní od „Beránka“, když se jí s ním svěřil, tak horlivě ho potvrzovala, jako když se jí později zmínil o svém záměru, že bude raději prodávat staré knoflíky než pečene.

S matkou svou nikdy o novém bratříčkovi nemluvil, aniž se jí kdy tázal, jak mu má to či jiné udělat, aby si mohla zůstat při své práci. Šel si pro radu vždy jen k sousedce, musila přijít a mu ukázat, kterak má dítě nakrmit, mu ustlat, je převlékat, aby mu neublížil.

Sousedka ochotně mu vyhovovala, a kdykoli matka od nich se odvrátila, hned to či jiné hněvivě a soucitně mu našeptávala. Černý Petříček na to nikdy ani slůvkem neodpověděl, jako by to neslyšel neb tomu nerozuměl, ale stával přitom vedle ní bledý a nepohnutý jako stěna.

„Vždyť jsem si to hned myslila, jak jsem toho vousáče tu očumovat viděla,“ horlívala sousedka, „kabát samé šňůry, kníry na loket, oči jako uhel, veliký až do tohohle stropu, kamžpak se to děje! Byla by se asi mladší pomátla, kdyby byl den co den přicházel a takhle na ni se koukal. Uhranul ji a pak jí učaroval, jiné to není, proto se také na ni hněvat nemohu jako ostatní sousedky. Vždyť nebylo dosud nejmenšího na ni slyšet, ač je již hezkých pár let vdovou, na žádného mužského ani se nepodívala, nechť si stánek obchází jak chtěl. Ó kéž by byl ten velký dukát, s kterým ten zlosyn poprvé práh ten překročil, jidášskou jeho ruku popálil, nebo aspoň její tvář zažehl, když jí jej podával, aby nebyl poznal, že kdyby sjezdil půl světa, s tak čistou žínkou se nesejde. Kterápak se jí tu na Koňském trhu vyrovná? Žádná, ani ne tu vedle tandlířka, ač to je ženská jako královna. Teď ovšem za těch několik neděl vyšla z podoby, chřadne a schází vůčihledně, každé ráno mně připadá bledší a bledší. Slzy mne polejou, kdykoli na ni pohlédnu, vím, že tu dlouho nebude. Žádného štěstí tu, chudák, neměla, otec tvůj byl poctivec, ale tloukl ji, kdy mu napadlo; jakmile v neděli přišel z kostela, již se opil. Co ji však teď potkalo, ještě horší jest než všechny rány, do smrti v sobě to nezahojí. Musí se tomu darebovi zle dařit, ať si je kde je, za to, že ji zkazil a opustil. Snad jeho bídné tělo již teď někde vrány klovaří – dobře mají – jiného si nezasloužil.“

Asi rok před objevením se nemluvnátka ve stánku zvrhl kdesi nablízku nějaký ruský kníže, jenž táhl se svým vojskem Prahou na Napoleona, přičemž povoz jeho značně se porouchal. Petříčkova matka stála právě před svou budkou, když nehoda ta se stala; poslala synka ihned se všemi provazy a řemeny, které ve vši rychlosti u sousedů sebrala, kočímu na pomoc. Za tuto ochotu poslal jí cizí velmož po svém kozáku, krásném, vysokém to muži, za nímž, když šel Prahou, kluci běželi, veliký dukát. Koupila si zaň kukli z popelek a Petříčkovi modrou kazajku na neděli. Kukle ta tak dobře slušela k její jemné tváři a útlé, dosud mladistvé postavě, že Petříček, jenž si obyčejně stoupl před stánek, aby se za ní díval, když šla v neděli na požehnání, dobře pozoroval, kterak se každý mužský za ní dívá, což pokaždé jakousi divnou temnou záští ho naplňovalo.

Nebylť kozák ve stánku tenkrát naposledy, od té doby přicházel častěji, a nejen aby porci pečene pojedl, nýbrž i aby se poněkud pobavil. Odpočíval pluk pánem jeho vedený na pochodu svém do Francie. Sedl si kozák obyčejně se svým talířem na truhlu a poslal si Petříčka k „Beránkovi“ pro pivo; nikdy nepil sám, musili mu matka i syn pilně připíjet. Minuly jim s ním hodiny jako chvílinky, obzvláště když jim vypravoval o své vlasti. Bylo tam prý tak pěkně jako již nikde, žádný vrch, žádná skála, žádná propast, jen všude zelená planina teplounkým sluncem zlacená, čeřící se na jaře jako kvetoucí moře, v němž plynuli vraní koníci tak rychle a četně jako u nás ve vzduchu vlaštovky. Na koních sedávají prý kozáci, veselí to braši, a zpívají sladké písně děvčatům černookým s dlouhými vlajícími vlasy, která před nimi na hřbetech koní se houpají, objímajíce bílými rukama šíje udatných milenců.

Ale najednou přestal kozák do stánku chodit. Když minul den po dni a on nepřicházel, poslala matka Petříčka, aby se šel přec optat do hostince, kdež se svým panstvem bytoval, cože se s ním děje. Zdali náhle ochuravěl, proč jí to nevzkazuje, aby ho přišla ošetřovat?

Petříček nebyl dlouho vzdálen, nepotřeboval mnoho času, aby se dověděl, co matce vyřizoval. Přinesl jí zprávu, že ona ruská vrchnost již před několika dny se všemi služebníky odjela, kam, že v hostinci nikdo neví.

Nedivil se Petříček ani dost málo vida, kterak matka k smrti ubledlá klesá na truhlu, kde kozák tak často sedával, zpívaje písně své otčiny; vždyť se dal sám před hostincem do pláče slyše, že jim přítel odejel, aniž si vzpomněl dát přátelům svým ve stánku sbohem. Nedivil se i nadál, když viděl matku sklíčenou a mlčelivou, myslil, že pohřešuje tak tesklivě jako on každovečerního jejich navštěvovatele, který je tak srdečně rozesmával, zadržuje češtinu a vplítaje do ní slova běžná v jeho nářečí, jejichž významu nemohli přijít na stopu, z čehož vzniklo tolik nedorozumění, jimž znovu zas do oslzení se smáti musili. Scházelo cosi ve stánku, co se tam nesvítily zlaté šňůry na červeném kabátě a dlouhé stříbrné střapce na chlupaté vysoké čepici, co se tam neozýval mužný smích a zpěv, bylo tam jaksí pořád tma, prázdno a pusto.

Plakávaly ženštiny nad nemluvnátkem, plakával i Petříček, ale ne zjevně jako ony, nýbrž zcela potajmu, když ho nemohl pranic vidět, nejméně však matka. Ovšem, ovšem, mnoho radosti s otcem neměla, tloukl ji skutečně, kdy mu napadlo, a opíjel se pravidelně neděli co neděli ihned, když s ní přišel ráno z kostela, ale byl by se chtěl Petříček o mnoho vsadit, že tak nečiníval ze žádné zlomyslnosti, nýbrž spíše z lítosti, když jde s ní z kostela vidíval, jak málo k ní se hodí. Byl Černý Petříček věrný otcův odlesk, vzala si ho matka, jsouc skoro ještě dítětem, jen z přinucení, rodiče její tomu chtěli, poněvadž vydělával co bednářský hezké peníze. Cítil asi do smrti, že si ho ráda nevzala a nikdy mu nepřála, vlastně ani přátel nemohla, a že tedy vším právem někdy po jiném osudu zatoužívá. Ulevoval si v tísní té pitím i bitím.

Černý Petříček přidržoval se od dětinství vždy jen matky, málokdy na otce si vzpomněl, nezelel ho, utržil od něho pro nic a za nic také mnoho štilců, což ovšem nebylo žádnou tak příjemnou upomínkou, aby se byl k ní člověk s potěchou vracel. Teď však se mu najednou zdálo, že má jen otce, matka jaksi ze srdce se mu vytratila a obraz zesnulého se mu tam usadil na místě jejím. Často, velice často se s ním v duchu obíral, o něm a osudu jeho rozjímaje, a oplakával ho, jako by mu byl teď teprve zemřel. Modrou kazajku od té doby ani jednou na sebe nevzal; než by ji byl oblékl, chodil raději i v neděli ve všední své plandě, vymlouvaje se matce, že ho škrtí. Když se ho jednou v neděli všeka polekána tázala: „Nevíš, Petříčku, kam se poděla z truhly moje kukle? Víš, ta nová s popelkou? Nemohu ji tam najít, snad mně ji někdo odtamtud nevytáhl?“, tu jí neodpověděl jediným slovem a nechal ji kukli hledat a hádat, kterak a v jaké době se asi zloděj do stánku dostal. Přitom ho ale ruka páčila jako živý oheň, musil se ji přemáhat a pořád v kapse ji schovávat, aby je přec jen proti své vůli nevytáhl a jí neukázal ke kašně na smetiště, kamž ji hodil, hluboko do bláta ji zašlapav. Teď teprve věděl, co se to v něm ozývalo, viděl—li, kterak se muži po matce ohlížejí, tušil temně, že obdiv ten v něčem ji i jeho ohrožuje, čemu mu nebylo lze dát jména určitého. Avšak netrvalo to dlouho a Černý Petříček byl tuze rád, že se tak přemohl, vyhýbaje se všem výčtkám o věci, která se již změnit nedala. Stalo se totiž, co sousedka hned zpočátku prorokovala, utrápila se mu matka, zvala a uschla v krátkosti.

Sousedka věrně až do poslední chvíle u ní setrvala, slibivši jí na smrtelné posteli, že bude Františkovi ze všech sil nápomocna, aby mohl dostát slibu, který bohu ve jménu jeho učinila. Nevěděla tehdy ještě, že bude jednou pro ni hračkou podporovat svého křesťance. Přišla teprve později k štěstí, stavši se vlivem pátera Josefa traktérkou u „Beránka“, jehož vlastník ho požádal, aby mu pro místo to schválil nějakou pořádnou, zachovalou ženu.

Přičinila se sousedka, muž ji poslouchal, šlo jim štěstí, peníze se k nim jen hrnuly. Pomohli si za málo let tak dalece, že když domácí zemřel, „Beránka“ od dědiců jeho koupili. Jen v jedné věci osud jim nepřál: nemohli si žádné dítě odchovat, ač byly u nich hlídány jako v bavlince. Říkávali zkušené lidé, že jim umírají právě snad proto, že je tak úzkostlivě střeží, ani na vzduch je nepouštějí a každou veselou hru, skákání a běhání jim zapovídají. Konečně ztratila paní od „Beránka“ i muže. Zůstala po jeho smrti jen o jediné dcerušce, bledé, ospalé, nevrle to holčičce, kteráž pořád zimou se tetelila. Stázička jí říkala.

Paní od „Beránka“ bohatstvím svým ani dost málo nezpyšněla, zůstala touže prostou, dobrosrdečnou ženou, kterou byla, když ještě ve stánku vedle Petříčkovy nebohé matky ryby namodro vařivala. Mohla se teď přátelit s největšími boháči, nadcházeli si ji ze všech stran, ona však zůstala věrna starým známým svým. Pohlížela na Františka dosud jako na vlastní dítě a na Petříčka, jenž mezitím dozrál na osobnost tak znamenitou a jemuž za tou příčinou tykati přestala, jako na váženého příbuzného, jehož rada je v domácnosti rozhodná.

Vrcholu přízně a úcty ale u ní dostoupil, když ošativ Františka ke dni prvního jeho přijímání jako nějakého pražského synka, dal po vykonaném obřadě u Sv. Jindřicha sloužit mši svatou za nebožku jejich matku, k níž pozval i paní od „Beránka“. Po mši poklekl s bratrem k oltáři a hoch musil před panem farářem opakovat slib, který zaň matka na smrtelném loži byla učinila.

František jej pronášel s tváří tak nevinnou, hlasem tak dojemným, maje zrak přitom tak skromně sklopený a tváře tak líbezně zardělé pohnutím a studem, že se všichni přítomní hlasitě nad ním rozplakali, nejvíce paní od „Beránka“. I Stázičku nemohli po celý den uchlácholit. Nevědělo dítě ovšem, co se to děje, oč se jedná a proč ji matka dnes ustrojila do bílých šatiček a vlásky jí propletla jako družičce věncem rozmarýnovým, podobným tomu, který nad Františkem držela jako nad hlavou nějakého ženicha, když církvi se zasňoval. Buď na ni působilo rozčilení osob dospělých, které vidívala vždy klidné, neb byla v ten den jaksi zvláště dráždivá, krátce odstonala slavnost tu po celý týden v takové míře, že si panímaminka velmi trpce vyčítala, že ji vzala s sebou.

František měl u panímaminky každý den celou stravu dole v šenkovně, v neděli však býval i s bratrem pozván k večeři nahoru k ní do pokoje. V den Páně nesedávala v stolici v průjezdě, aniž pomáhala v kuchyni či k obsluze hostů přihlížela; ponechávala starosti ty služce spolehlivé, které zas za to dovolila ve všední den sloužit bohu. Co žena bohobojná chtěla si přec jednou za týden odpočinout, ne od práce, nýbrž od hrubých a neslušných žertů,

které musila den co den v tak hojně míře vyslechnout.

Dobrá panímaminka těšila se jako malé dítě na tyto večery, bývaly její jedinou zábavou; lepší a hlučnější neznala, znáti nechtěla.

Po dobré a hojně večeři zůstávala ještě dlouho s Petříčkem za stolem sedět, rukujíc s ním buď o bývalých časech, neb jí musel vypravovat, jaké „patálie“ zas měl mezi týdnem s lidmi, komu pomohl z louže, na co vychytral a jakých spádů se dopátral a tak dále. Poslouchávala malého mudrce s onou úžasuplnou napjatostí, která je pro vypravovatele tak velice pochlebnou i povzbuzující, a nemohla se jeho povídaček nikdy nasytit. Toť se rozumí, že jí vše sdílel pod pláštěm nehlubšího tajemství, z pouhého jen přátelství, aby zvěděla, jaké se teď dějí na světě podivné věci, o nichž se za onoho času lidem ani ve snu nezdálo, a nikoli snad aby byl chtěl někoho u ní pomluvit neb se před ní pochlubit, jaký má mezi obecenstvem vliv a jakou moc.

Děti – to jest František a Stázička – mezi jejich hovorem obyčejně od stolu vstaly; on, že mu slušnost tak kázala, a ona, že jí tam byla dlouhá chvíle. František zalezl do kouta za veliká černá kachlová kamna, kdež na hraničce dříví tam narovnané ostýchavě se stiskával, a Stázička se skrčila na druhé straně vedle dvířek na stoličce, kde bývalo v zimě v létě nejzamilovanější její místo. Vyseděla tam celé hodiny, zaobalena jsouc ve veliký teplý šátek, ale přesto každou chvíli zimou se otrásla. Hladíc na klíně velikou mourovatou kočku, družku svou nerozlučitelnou, lhostejně pohlížela do ohně v pícce neb do plamene svíčky na stole. Někdy se jí ale přece přihodilo, že mrkla poněkud stranou, a učinil-li František náhodou právě totéž, tož se pak setkaly jejich oči plaše a zvědavě v temné za kamny uličce. Odvrátili oba ihned hlavy, sklopivše je, jako by se byli bůhvíjaké výstřednosti dopustili, za niž jim jest vším právem se hanbit. Ještě dlouho a dlouho nato styděl se pak každý z nich ve svém koutku nad onou neblahou náhodou, která však v posledním čase kupodivu zhusta se jim přiházivala. Více a více zahořival při ní František a bledé netečné čelo Stázičino to vždy přelítlo jako pableskem ranní záře. Ti u stolu, zabráni jsouc v tajnou kroniku města Prahy, nepovšimli si ve své horlivosti ani toho mrkání ani toho se zardívání „dětí“ jejich, a přec bylo tomu jednomu dítěti – Františkovi – pomalu devatenáct roků a Stázičce minul šestnáctý.

Když pak bratří se vzdělili, chválila si to paní od „Beránka“, kterak jí dnešní večer zas jednou jak náleží hezky ušel, ani prý neví, kam se ten čas poděl. Stázička neříkala ani tak ani tak, otrásla se zimou, zívla, načež se dala od služby jako loutka odstrojit a do své veliké jako věž vystlané postele uložit. Zapadla do peřin a podušek vždy tak hluboko, že se nad ní zavřely jako vlny mořské. Zacházeli s ní doma dosud ve všem jako s děťátkem, které ještě neví, k čemu má ruce a nohy, a jemuž se musí tedy vše podat a udělat, aby nepřišlo buď k úrazu, nebo nezpůsobilo nějakou škodu.

„Vždyť mám jen tu jedinou,“ omlouvala se panímaminka, bylo-li to někomu nápadné, „proč bych jí nedávala sloužit a nedělala pomyšlení, když to může být? Kdo ví, jak dlouho mne tu bude mít, nechť si pak vzpomene, že měla dobrou matku.“

Nemlčívála Stázička tak zarytě jen večer před usnutím, kdy by se bylo dalo snad myslet, že tak činí, poněvadž se jí chce již spáti, bývala i ve dne jako ryba. To muselo být, než se jí jednou ústa rozpečetla a ona sama ze sebe bez pobídky slovo pronesla. V tom ohledu byla jako rodná Františkova sestra, ten byl zrovna takový – jak Černý Petříček rozhorleně tvrdíval – nemluva. Nikdy nic nového nevěděl, nikdy ho nic nezajímalo, co kolem něho se dělo, nikdy nic bez nutnosti sám ze sebe nevypravil, každé slovo musil člověk teprve pracně z něho dobývat.

„Pomoz pánbůh, z tebe bude jednou pěkný kazatel!“ zlobíval se naň Petříček, když před ním sedával jako socha, a snad by byl výtku tu ještě mnohem častěji provázel štilcem a zlým pohledem, kdyby si nebyl někdy vzpomněl, od čeho asi nesdílnost bratrova pochází. Jak tomu dlouho, co směl vylézt z koutka za postelí, se ozývat a k lidem se znát? Přiřkl mu k tomu právo teprve od onoho veřejného v kostele slibu, jímž považoval skvrnu jeho původu ne-li již za smytou – což se mohlo dle jeho náhledu ovšem jen státi celým jeho životem – tož aspoň za tak dalece napravenou, že se za něho již před světem stydět nemusil. Všecky hroty vyptávačů a posmívačů ulomil teď vždy jedním slovem: „Bude z něho kněz.“

Ale krom té nemluvnosti nemohl Petříček na bratra v ničem si stěžovat. Nevynikal ovšem jako dítě českého vychování ve škole, kde tehdy všemu jen po německu se učilo, ale také za ostatními příliš nepokulhával. K hudbě však jevil nadání nevšední. Petříček záhy k tomu přihlížel, aby ji pilně pěstoval, upozornil ho pater Josef, žeť veliká nouze o cvičené duchovní chórmistry. Měl jako houslista již jakési jméno a několik kostelů se o to hádalo, aby jen u nich výhradně na kruchtě hrál. Jeho učitel byl naň náramně hrd, viděl v něm cosi znamenitého a nechtěl ho mít nikterakž knězem. Kdykoli příležitost k tomu se naskytla, domlouval Černému Petříčkovi důtklivě:

„Z toho hochy byste měl udělat muzikanta, přivedl by to daleko. Uviděl byste, že by ho chtěl celý svět poslouchat. Ke všem dvorům by ho povolali a penězi i řády obsypali, navěky by oslavil sebe, vás i rodné město uměním svým.“

Ještě máte času dost, abyste se na tu věc vyspal. Což nemůže vésti v každém stavu život bohobojný? Nejsou také všichni kněží svatí, pochybuji, zdali přijde každý rovnou cestou do nebe.“

Avšak Černý Petříček zle a zle se mu bránil. Nechtěl o žádném rozmyšlení ani slyšet a tak tuze při těchto hovorech se vždy ušklíbal, že ve Františkovi až srdce ustydalo. Naslouchával jim s dechem utajeným, bledý dojetím, pokaždé doufaje, že se dá bratr přec jen obměkčit a mu dovolí, aby se ubíral životem dráhou, schopnostmi a chutí tak určitě mu vykázanou, kamž ho to vábilo mocí a touhou neodolatelnou. Ale pokaždé naděje jeho ho zklamaly... Jakž mohl pak býti veselý a švitorný?

K přání bratrovu nehrával František v žádném jiném kostele než u Sv. Jindřicha, v němž se byl církvi tak slavně zaslíbil, a pak panímamince k vůli jednou do roka o Božím těle u Sv. Markyty za Strahovskou branou. Brávala odtamtud pro svůj hostinec pivo, onoho času nad každé jiné vyhlášené, i považovala tedy za svou povinnost ukázat se tam v nadřečený den v největší parádě při procesí, které se za špatného počasí odbývalo v kostele a za pěkného s velikou slávou v zahradě a dvorech klášterních.

Stázička tam v onen den vždy také zpívala a u Sv. Jindřicha v každý jiný svátek a neděli také. Měloť děvče hlásek kupodivu silný a libozvučný a tuze se k zpěvu mělo. Byla to jediná věc, již s patrnou chutí a horlivostí bez kabonění se a zívání konala. Zpěvem Stázička vždy všecka se proměnila, nebyla to pak ani ona. Přestala se najednou zimou třást, ve svém velkém šátku se krčit. Její mrtvá tvář při zpěvu oživila, její oči jaksepatří se otevřely, bývalo pak teprve vidět, jak je má veliké a tak temné jako nejčernější aksamit, čelo mračivé se vyjasnilo, všecky tahy její mluvily, nabývajíce jemnosti a ušlechtilosti. Ba podobalo se skoro, že jen v těchto chvílích doopravdy dýchá, svou vůlí se pohybuje a jedná, jindy že bývá jen strojem řízeným zvyky pohodlnými a matčinou starostlivostí, nikoli ale myšlenkami a city vlastními.

Stázička se učila zpěvu od Františka. Prohodila jednou paní od „Beránka“ před Černým Petříčkem, že si její Stázička, je—li sama, někdy tuze hezky propěvuje, a že by ji těšilo, kdyby ji jednou v kostele zpívat slyšela. Považuje prý za věc velice pěknou a žádoucí, může—li člověk tímto způsobem boha nahlas chválit a velebit. Nato Petříček hned druhý den odpůldne po škole Františka k ní poslal, aby se jí za učitele dcerušky její nabídl.

Paní od „Beránka“ vyslechla sice velmi přívětivě koktavý návrh svého křestence, bylo na ní patrné, že ji ochota jeho těší, avšak přece dosti jen váhavě k dceři ho zavedla. Obávala se, že se bude Stázička zdráhat a František že s nepořízenou odejde asi bez jiných od ní díků než trochu nevrlého zamručení. Ale proti jejímu očekávání Stázička ani dost málo se neškaredivši bez nejmenší vytáčky ihned přikývla, zaplanuvši v tváři, jako kdyby stála v nejprudším ohni, v čemž budoucí její učitel s největším úspěchem s ní závodil. Byla by mohla panímaminka o ně sirku zapálit, ale ona si toho nepovšimla.

Nikdo zajisté se nepodiví, povíme—li mu, že tak podivně si snad málokdy počínali učitel se žákem jako tito dva lidičky. Styděli se v jednom kuse až hrůza, pořád se červenali jako maliny. To to, aby se byl jeden druhému přímo do tváře podívali, či hlasitě k sobě promluvíli, vše šlo mezi nimi jen šepem, přitom koukal každý do jiného úhlu světa. Pravý div, že jeden druhého slyšel a mu porozuměl, ale ještě větší zajisté div, že to šlo s učením až zázračně rychle kupředu. Zahanbila Stázička v krátkosti všecky slávky, kteří zjara tak čarovně tloukli za „Beránkem“ ve kvetoucích keřích vrchnostenských zahrad, z Panské ulice až k němu se rozšiřujících, a jimž někdy v noci naslouchávala, pohřbena jsouc v prachových svých poduškách, aniž věděla proč a jak se jí přitom slzy do očí dostaly.

Panímaminka vypravovala Černému Petříčkovi často plna smíchu, že by měl ty děti vidět, kterak se pobožně spolu učí. Počínají si prý při tom tak ztichounka, jako by se bály, aby hlasitějším slovem někoho ze sna nevzbudily, ač jsou při tom samy. Mívalať panímaminka v dobu, kdy se František se Stázičkou učil, již chystání k večeři. Málokdy jen se stalo, že vystoupila nahoru po schůdkách z kuchyně přímo do sednice vedoucích, aby pozdvihnuvši poklop v koutě prostoru polotemného, po starodávnu zařízeného, jim se zalíbením naslouchala. Na pavlači před okny také prý nikdo nebýval, koho by byli mohli vyrušit. Krom vlaštovek hnězdících mezi dřevěnými přičernalými sloupy, které nesly střechu vyčnívající, a několika vrabců poskakujících po zábradlí mezi keři rozmarýnovými, ježto si Stázička k přání matčinu pěstovala, nehnulo se tam po celý den nic živého. Ale zdaž byla bázlivost těch „dětí“ přece jen tak zcela nepodstatná, jak panímaminka se domnívala? Snad přec jen tušily přes svou nezkušenost ony tajemné spáče v lidských prsou podřimující, kteří tam spí léta zcela klidně a pevně, takže člověk ani neví, jaké to nebezpečné hosty v sobě chová, a najednou z ničeho nic je probudí jediné slovo, ba povzdech jediný, a pak bývá zle...

Zalívání hrnců rozmarýnových v létě na pavlači, v zimě na oknech bylo za celý boží den Stáziččiným jediným zaměstnáním, k jinému ji matka nepouštěla. Nesměla ani zdaleka k plotně přistoupiti, vždyť se tam mohla opařit;

nesměla nic po sobě uklidit, mohla se polámat nebo někde uskrýpnout, při žehlení uhřát, při šití stříhnout, při čtení zrak si zkazit. Kdyby nebyl pater Josef vší mocí na to naléhal, kdo ví, zdali by ji byla dala učit trochu psát a píchat, tak velice se obávala každého sebemenšího namáhání pro ni. Neměla dle jejího náhledu na světě jiné úlohy, než aby se jí při zdraví zachovala, vše ostatní bylo pro ni zbytečné. Což neměla pro dceru peněz dost? Mohla si dát Stázička takhle sloužit, jak se jí sloužilo, až do své smrti. Za tou příčinou panímamince také nikdo nenamluvil, že se na ní prohřešuje, vychovává—li ji tak jednostranně, a sama si ani dost málo nevyčítala, že její dcera v pravém smyslu slova nic neví a neumí, majíc o všech věcech a poměrech pojem a názor buď zcela jen neurčitý a mlhavý, neb dokonce opačný, opírající se jen o to, co z hovoru služek pochytila neb sama ve své samotě si usmyslila.

Byl však přec jednou čas, kdy kvetla i Stázička jako jiná děvčata; ale bylo tomu již dávno a netrvalo to dlouho. Rozstonala se tehdy panímaminka na neštovice, musili holčičku od ní odloučit, aby se nenakazila. Na počátku Stázička pro maminku náramně plakala, ale pak se do toho vpravila, rozveselivši se. Pro obsluhu matčinu nemohly služby na ni jaksepatří dohlížet, dělala si celý den, co chtěla, vymetla po domě všesky všudy kouty, sběhla i na dvůr a tropila tam s dětmi. Jednou s nimi dokonce odešla do školy k Sv. Jindřichu, nemohly ji odtamtud živou mocí dostat, tak dobře se jí tam líbilo. Dala se pak teprve služce odvésti, až vzal učitel na ni jen tak naoko metlu. Jindy zas utekla k Černému Petříčkovi naproti do stánku. Sedla si vedle něho, ležila s ním knoflíky, musil jí povídat pohádky. Trápíval ji, předpovídaje jí všelijaké pošetilé říkání, jehož smysl chápat nemohla, a smál se jí pak jako diblík, nedovedla—li to po něm; někdy jí nestačila hbitost jazyka, jindy se zas spletla ve slovech, z čeho se obyčejně pustila do usedavého pláče, čemuž se Černý Petříček až do zakuckání chechtával.

Panímaminka, uzdravivši se konečně po mnohých trapných nedělích, když několikrát v duchu s dcerou se rozloučila domnívající se, že neduhu svému podlehe, nemálo se jí podivila při prvním s ní shledání. Byla tlustá a veliká, přitom čilá jako veverka. Nevzala si z toho ale žádného naučení, nepopřála jí více činnosti a volnosti, mořila dceřina ducha a tělo nadál ve skřipci své nerozumné lásky mateřské. Netrvalo to ani měsíc a Stázička vypadala opět jako stín, sotva nohy za sebou táhla a na každého zas jen se mračila.

Na Koňském trhu panovalo jen jedno mínění: že se nemůže žádnému dítěti lépe dařit jako Stázičce od „Beránka“; především však byla o tom přesvědčena její matka. Jakž ji nemělo tedy zarmoutit, když zpozorovala, že je dcera ke všemu, co jí poskytuje, více a více lhostejná, že přestává ji pomalu i vše těšit? Někdy se dívka na svět tak škaredila, že i matčino shovívavé oko se nemohlo v tazích jejích dopátrat nejmenší stopy sličnosti a lahody, a pravívala si pak panímaminka rozmrzele: „Ta moje Stázička je přec jen prapodivné dítě. Kdyby nebylo toho jejího zpěvu, pak bych věru ani nevěděla, má—li nějaké srdce či nemá.“

Jednou toho měla paní od „Beránka“ právě dost a stěžovala si na to Černému Petříčkovi. Stála právě v průjezdě, když on si přišel k večeři s korbílkem pro žejdlík piva.

„Všecko té své holce dělám,“ žalovala mu na Stázičku, „chovám ji jako v plenkách, větříček ji nesmí ofouknout, co je na světě, ještě nic sama si nepodala, co krásného vidím, vše jí koupím, nemůže svou almaru zavřít pro samé hedbávné šaty, tolik má šperků, že by dnes mohla s nimi otevřít zlatnický krám – a přec mi pořád tak nespokojeně kouká a z ničeho nemá radost. Je mladšímu děvčeti podobna jen tu chvíli, co zpívá. Považte si, co mi udělala včera. Služka ji šněruje do nových šatů – chtěla jsem s ní jít na velkou – a chválí jí je, že jsou pěkné; co ona na to? Okřikne ji, aby prý mlčela, že takové hlouposti ani za řeč nestojí!“

Panímaminka se nepřeslechla, Stázička prohlásila nové svoje šaty skutečně za hloupou věc, která ani za řeč nestojí; jak ale to myslí, co za moudrost považuje, co má u ní cenu, o tom se nevyjádřila a nikomu nepřišlo na mysl, aby se jí na to optal, matce její nejméně. K čemu také se na to zeptat dítěte, o němž byl každý tak hluboce přesvědčen, že má vše, co srdce jeho ráčí, že se mu ani již více dostat nemůže?

Černý Petříček na stesky panímaminčiny jen velmi neuctivě se pousmál.

„Tomu se pranic nedivím,“ prohodil pohrdlivě, „v jejích letech zdá se každé dívce vše hloupé a ničemné, co není hezkému chlapci podobné.“

„Jen jděte!“ hněvala se naň panímaminka, „to o všech holkách neplatí a o mé Stázičce to nebude platit nikdy. Vždyť to pouhé dítě!“

„Však to uvidíme!“ stál Petříček na svém. „Tvrdím ze zkušenosti, že se nemůže žádná dívka od čtrnáctého svého roku čepce dočkat, a žádná matka, aby ji pod něj dostala.“

Došlo—li na tyhle věci, býval Černý Petříček, jak známo, jako sršeň, věděla to panímaminka, věděla i, proč se

stává tak jízlivým, proč se snažila hovor v jinou stranu obrátit. Ale on tomu nepřipustil, táže se jí s novým chechtotem, aby položila nejdříve ruku na srdce a pak zcela upřímně mu pověděla, nemá—li pro dceru skutečně ještě nikoho vyhlédnutého a zdali ještě nikdy nepočítala, jdouc s ní z kostela, kolik mladých mužů po ní se ohlédl.

Panímaminka, chudák, všechna se zapýřila. Povšimla si skutečně právě včera, když měla Stázička na sobě ty nové šaty, jimiž tak pohrdala, že se mladí lidé zhusta po ní ohlíželi. Nestávalo se tak jen kvůli zelenému damašku, který na ní stál jako ornát. Nebyla Stázička sice, co se říká, hezká, ale mívala v přibledlé tváři někdy cosi zajímavě pošmourného a v chůzi cosi tak zpanstřile vznešeného, že skutečně zraky k sobě vábila jako zjev nevšední. Zapýřila se panímaminka ještě jednou – co to znamenalo? Měla pro dceru skutečně již někoho za lubem? Byl ten Černý Petříček tedy přec jen nějaký černokněžník či prorok, čítající v nejtajnějších hlubinách lidských duší?

„Nakládáte se Stázičkou dosud jako s děťátkem a říkáte, že si ještě na nikoho nemyslí a tak hned myslit nebude,“ pokračoval neuprositelný trpaslík... vida dobře, kterak jeho slova působí; „ale zdalipak byste řekla totéž tandlířce, kdyby dnes či zejtra k vám přišla, aby se vás zeptala, co říkáte jejímu Ferdinandovi?“

Zatrolený Petříček! Zůstala paní od „Beránka“, jako když ji opaří. Uhodl, opět uhodl, žádná o tom pochybnost! Co v sobě co nejopatrněji skrývala, co bylo snem jejím nejdražším od té chvíle, co koupila „Beránka“ a Stázička jí dorůstala, přáním jejím tak toužebným jako jeho přání, aby se stal bratr kanovníkem na Hradě pražském – toho se dopátral, na to se jí teď tak určitě zeptal, jako kdyby byl chtěl vědět, kolik má ve sklepě sudů piva. Ó jak se zubil, vida její nesnáze! Žádná jiná pomoc, to již bylo patrné, než se mu přiznat, zbytečno nadál se mu tajit s tím, co prohlédl bystrozrakem tak překvapujícím. Co naplat, i kdyby mu člověk desetkrát po sobě řekl: Nemí to, jak si myslíte, mýlíte se, naprosto se mýlíte, on přec by věděl, že se nemýlí.

„Pro Ferdinanda má tandlířka asi již dávno nějakou slečnu uchystanou,“ vyhnula se paní od „Beránka“ choulostivé otázce té, sklopivši zkroušeně oči před pichlavými hledy černého mužíčka, jehož důvtip slavil zas jednou dnes u ní skvělé vítězství.

„Proč se přede mnou najednou tak upejpáte?“ vyčítal jí Černý Petříček, nemálo uražen její zdrženlivostí. „K čemu se tak dlouho známe, když se bojíme jeden před druhým upřímně promluvit? Což nezůstalo vše, co jsme si kdy řekli, mezi námi?“

„Inu ovšem, ovšem,“ svědčila mu panímaminka ochotně, ale mrzelo ji přec jen, že musí s barvou ven.

„Co jste to pravila o té slečně? Nevídáno! Stázička je také slečna, každá holka, která má hodně peněz, je teď slečna, neb aspoň tolik platí jako děvče od stavu. Kdybyste chtěla tandlířce svou dceru pro syna dát, mohla by pánubohu děkovat. Takovou dívku zachovalou a k ní takovou tchyni nenajde již po celé Praze. Vždyť to přece znám, vím, jak to teď chodí ve světě.“

Černý Petříček nepochleboval paní od „Beránka“, aby ji snad pohnul k obšírnější zpovědi, co s dcerou zamýšlí, vyřkl pouze skutečné svoje přesvědčení. Ona to cítila a přestala se mu vyhýbat, vyčítat si, že dosud tak činila. Neměla nad něho lepšího přítele, proč mu nepovědět celou pravdu, když si ji vědět přeje?

„Neříkám, že by sedl Ferdinand k nám nejhůře,“ ozvala se, dodávajíc ale hned nato co nejpřátelštěji s jistým sebevědomím, „kdyby se však státi mělo, že bych se seznámila s tandlířkou, co byste vy tomu říkal? Pochodili bychom s nimi tak jako oni s námi? Líbí se mi ovšem matka i syn, ale to víte, bez vás nic neudělám, ba bez vaší rady nechci ani na nic myslit. Když jsme právě na tuhle věc přišli, mohl byste mi o ní projevit svoje mínění.“

Měl—li Černý Petříček na panímaminku poněkud pífku, že se mu sama nevyznala z úmyslu stran své dcery, tož byl teď zas úplně s ní smířen. Ano, tak to chtěl od ní slyšet, že i v této věci, jako ve všech jiných, on jejím prvním rádcem a hlavním prostředníkem. Skrýval však svou spokojenost pod rouškou chladnokrevnosti muže ve světě zkušeného, jehož nic nepřekvapuje a jemuž není pranic s to zalahodit, ač hořel uvnitř nedočkavostí zamíchat záležitostí tou a do ní se vložit.

„Inu nebylo by to zlé!“ pronesl přemítavě, „podle mého zdání Stázička za žádného živnostníka se nehodí. Ferdinand, ač mnoho nemá, má přec ‚karakter‘, bude z ní císařská úřednice, a to je také něco. Máte peněz dost pro ni i pro něho i pro nějakého toho caparta, kdyby jim ho bůh nadělil.“

Paní od „Beránka“ blaženě se pousmála pravíc:

„Mluvíte mi z duše jako vždy. Ano, Stázička moje není pro žádnou živnost; nevychovala jsem si ji, aby jednou dříti musila, přeji si, aby žila slušně a spokojeně. Žádám si k ní muže hezkého, stavu počestného, vychování dobrého,

který by si vážil i jí i mne, a co jsem nastřádala, neprohosподаřil. Na jiného nehledím, nechť si co má či nemá. Tandlířka má hodné děti, i na Ferdinanda nebylo dosud pranic slyšet, je to človíček jako kuře; kde matku potká, tam jí ruku políbí. Ale obávám se, že tandlířka již dávno ví, kam asi ho udá, vždyť je vám známo, jak to dělala s dětmi ostatními.“

Černý Petříček kroutil hlavou, přitom si stoupal na prsty. Připadal sám sobě dnes obzvláště důležitým ve společnosti lidské. Co si Pražané jednou počnou, až ho nebude ve stánku na Koňském trhu? Litoval je, kdykoli si na to vzpomněl. Slýchal, že každý člověk jest nahraditelný, ale větu tu popíral, považuje sebe naprosto za nenahraditelného.

Odkáslal si, pokrčil obočím a rameny, táže se jakoby jen mimochodem:

„Chcete snad, abych na to... vychytral?“

Teprve poslední slovo pronesl s důrazem přiměřeným jeho významu.

Cítila panímaminka, že v několika těch jednoduchých slovech více jest než otázka, že v nich zároveň slib... ba jistota již zdaru. Byla tak dojata, že mu nemohla jinak odpovědět než vděčným pohledem, ale pohled ten pravil mu dosti. Odcházel od ní Černý Petříček s přesvědčením povznášejícím, že ho považuje více ještě než jindy za jednoho z nejpřednějších mužů, kteří kdy žili, a nechceme právě tvrdit, že s jejím náhledem nesouhlasil, máje jej za příliš přepjatý.

Tandlířka byla pro panímaminku odedávna předmětem zvláštního obdivu. S takovou vznešeností jako ona neuměla si již žádná sousedka z Koňského trhu v neděli zlatý čepec na hlavu posadit, vyšívaný fěrtoch se sedmiloketními tkanicemi uvázat, řetěz s perlovým křížem okolo krku zavěsit. Petříčkova matka bývala jednou krásou Koňského trhu, tandlířka dosud jeho pýchou. Byla si úplně vědoma všech svých předností a dávala na sobě nadmíru záležet. Nejvíce však a největším právem na tom si zakládala, že ovdověvši za poměrů velice nepříznivých, s houfem nedospělých dětí nejen všemu pokušení odolala a podruhé se neprovdala, nýbrž zanedbaný obchod mužův do nejlepšího pořádku uvedla, děti zdárně vychovala a jediné obratností a obezřelostí svou všecky dobře zaopatřila. Zbýval jí z nich jen ještě nejmladší, nadřečený Ferdinand, kterého dala studovat. Zaujímal u některého úřadu skromné nějaké místo, kteréž mu ale dodávalo – jak vidno aspoň na Koňském trhu – velikého lesku.

Ač byla paní od „Beránka“ teď naproti tandlířce velikou bohačkou, přec se jí dosud zdaleka tak uctivě klonívala, jako když nedaleko jejího stánku ještě ryby namodro vařivala. Tak jako panímamince vedlo se ještě více lidem; znala tandlířka každého opanovati, podléhal jejímu vlivu téměř celý Koňský trh. Bylať na něm vedle Petříčka tvůrkyní veřejného mínění i soudem nejvyšším – jakmile ona něco vyřkla, již nesměl nikdo proti tomu pípnout, a také nepípl – a hned po Petříčkovi nejzávažnější osobností v celém okolí, jejížto úsudek měl všude a vždy cenu, váhu a platnost. Jak říkali lidé Petříčkovi soukromě „Černý Petříček“, tak nazývali ji „regentka“. Věděla to, a nejenže se necítila ani dost málo uražena výtkou pánovitosti v názvu tom obsaženou, bylať titulem svým nadmíru spokojena a jím pochlebována. Chtěla skutečně nad každým panovat, cítíc k tomu dostatečné vlohy.

Dostat se s tandlířkou do přátelství bylo pro panímaminku toliko vrcholem slávy. Podle toho by byla teprve poznala, jak daleko to přivedla, a nebyla si dokonce jista, zdali by přec jen pak trochu nezpyšněla, kdyby si s ní říkala „panímaminko“, jak mezi tchyněmi obyčejem. I Černý Petříček, ač to zle popíral, nemohl se přec zúplna vlivu regentky vymknout; mluvil k ní bez svých obyčejných na ženské pohlaví nájezdů, dobře věda, v ní že by v tomto ohledu našel svou mistryni. I jemu se zdálo spojení obou těch rodin nejen přiměřené, ale i žádoucí. Myslí si pro Stázičku na Ferdinanda asi tak dlouho jako matka její a vždy si říkal, na tohle že musí jednou vychytrat. Zdali se ti dva mladí lidé k sobě hodí co do povahy a srdce, zdali se chtějí či nechtějí, na to se netázal; nezáleželo mu na tom. Nepřišlo mu ani chvilinku na mysl, že musí především na tuto věc vychytrat, a pak teprve na ostatní. Kdož by ho byl na to upozornil, byl by ho velice dopálil. Měl za to, že se nemá člověk dětí na nic tázat, čím více jim hová, tím hůře že jest, starší lidé že jsou jediné oprávněni, aby nad jejich osudem rozhodovali. On se Františka svého jakživ na nic netázal, nikdy mu v ničem po vůli nebyl, a ejhle, jaký to byl zvedený hoch, každý mu ho chválil. Byloť mu dobře povědomo, že sdílí tandlířka—regentka tytéž s ním náhledy vychovatelské. Děti její směly jen to chtít, co ona chtěla, zajisté nedělala u nejmladšího výminku. Na Stázičku Černý Petříček ani si nevzpomněl, a jestliže si na ni vzpomněl, zajisté přitom pokrčil jen rameny, zamumlav velmi neuctivě: „Copak ta!“, z čeho jde najevo, že ji považoval za nejnepatrnější osůbku, již lze si pomyslit.

Tandlířka počítávala Černého Petříčka velmi často svými návštěvami. Sázela totiž zhusta do loterie, jen tak pro žert, jak tvrdívala. Přicházívала k němu, aby jí vyložil sny a z nich jí sestavil vhodná čísla. Při takové příležitosti dalo se ovšem leccos významného prohodit... k tomu jeho hlava..., tonula paní od „Beránka“ v moři blahého

„Jdi a proběhni se trochu, vždyť jsi zas celý tentam,“ říkával Petříček bratrovi, když se večer od „Beránka“ vracíval. Býval po hudební hodině vždy tak udýchán, jako kdyby tam byl nějaké balvany převaloval.

Nedal se k tomu František nikdy dvakrát vyběhnout, vyloudil se z úzké budky, jak byly brambory k večeři oloupány a snědeny, aby si na volném vzduchu oddechl a poněkud zas pookřál.

Košský trh míval za onoho času v době pozdně večerní ráz zvláštní, pošmourně osamělý, připomínaje náměstí některých zapomenutých, od veřejných drah odlehklých venkovských měst. Přispívala k tomu hlavně blízkost bašt, tehdaž rozvalinám se podobajících, kde tuláci obojího pohlaví nocovávali. Nebývalo tuze radno příliš se jim přiblížit. Hospody byly téměř všechny zájezdní, pro venkovské hosty zařízené; měšťák zabloudil do nich jen málokdy, navštívil je obvykle jen tenkrát, hledal—li v nich nějakého venkovana, s nímž měl co jednat. Obyvatelstvo Košského trhu nebylo ještě četné, vypínal se sice tu i tam veliký a několikapatrový dům, ale ostatní domy byly jen malé, nepohodlné, nízké, od nemajetných vlastníků jakž takž slepené na spáleništích, smutných to památkách posledního nedávného obležení Prahy, kdy, jak známo, lehla veliká část Nového i Starého Města popelem. Svatvečerem, když prodavači a kupci se odstěhovali, proud života se zastavil, utichl lomoz a po celém prostranství se rozložilo mrtvé ticho, někdy jen porušené pustým rykem nějaké krvavé na baštách rvačky, či písni zaznívající z otevřených oken některé šenkovny. Odpověděl jí mnohdy toužebný ohlas ze strážnice nedaleko Vodičkovy ulice, poznal—li voják tam na stráži meškající zvuky domácí, pozdravuje takto neznámého krajana.

Volně a zamyšleně procházel se František za stánky mezi kůly, na nichž bylo rozvěšeno několik temně blikajících luceren. Někdy se náhle a prudce zastavil, pozdvihl hlavu a jeho oči hledaly pak dychtivě ty démantové runy nebeské. Zhlížíval se do nich, jako by chtěl vyzpytovat a konečně člověčenstvu odhalit, co zvěstují. Když pak pohled jeho z nich sklesl, tož padl obvykle na dům u „Beránka“, na němž utkvěl s větší ještě napjatostí, ač neměl věru pranic do sebe, čím by byl pozornosti tak obzvláštní zasloužil. Nevynikal v ničem nad svoje sousedy, byl také jen o jednom patru, o dvou v průčelí oknech, měl tutéž nemotornou špičatou lomenici, ale uvnitř byl prostranný a dlouhý, hluboký jeho dvůr býval pýchou všech jeho pánů. Příční nízká zeď jej oddělovala od vedlejšího domu, přes ni bylo z jisté vzdálenosti vidět na pavlač, na níž se zelenala Stázičkina rozmarýnová zahrádka. Třpytívala se za ní v tu hodinu červená jako rubín hvězdička, svíčka to na stole uprostřed sednice, kdež od svého dětství vedle černých kachlových kamen tolik a tolik nedělních večerů strávil, kde znal tak dobře každý koutek, každý ten starodávný nábytek, kdež vyučoval teď co den Stázičku...

Pohlížeje na rubínovou hvězdičku, opřen jsa o dům protější, představoval si v duchu, co asi se teď okolo ní děje. Viděl panímaminku, která sedí u velkého, jako křída udrhnutého stolu a počítá peníze dnes utržené, uschovávajíc je dle dávného svého obyčeje – do staré punčochy, viděl starou služku, která rozestýlá ty ohromné stohy peřin na postelích, viděl Stázičku, která hladí kočku na stoličce v koutku se krčí... Co v její hlavě přitom asi se dělo? Dělo se tam vůbec něco? Nač myslívala? Zdalipak o něčem určitém rozjímala, pohlížejí tak snivě do praskajícího v píce ohně? Hněvala se na skutečně, dal—li se od ní přistihnouti, že v skrytosti ji pozoruje, snaže se vyzkoumati tajnosti duše její? Či bylo jí to snad lhostejné? Ó, spíše se naň za to horšila, vždyť vídal, která se při tom zapaluje, bylo to zajisté jen ze zlosti. Ale ne... nezlobila se naň, bylo jí to zúplna lhostejné, co jí mohlo na tom záležet, zdali se člověk jako on na ni dívá či nedívá? Kdyby jí na něm dost málo záleželo, což by ho jinak někdy po učení či mezi učením nepoctila otázkou a slovíčkem, jež nepatřilo k věci, v němž by se byl jevil jakýsi zájem osobní? Ale uvítala ho i propouštěla vždy jen mlčky s kratičkým hlavy pokynutím... Ó ne, ne, nehoršila se naň ani dost málo, setkavši se s jeho pohledem za kamny, nemělať ho hněvu ani za hodna... onen žár na čele jejím nebýval než odlesk ohně...

Pozdě, velmi pozdě vracel se František do stánku, kde bratr obvykle již hřmotně chrápal. Nelehl si po takové procházce vedle něho na postel, nemohl... Zdálo se mu, že by se tam udusil. Zticha si sedl vedle krbu na truhlu a snažil se, aby zdříml. Ale sen před ním urputně prchal, každá žilka v něm tepala, pobouřená krev a mozek nepokojný nedaly mu spáti, v jeho mysli rodilo se sto obrazů a představ. V rozechvění tom sáhl pak po houslích nad ním visících, dotýkaje se jejich strun, jako by jimi chtěl vyloudit nějakou píseň, která by ukonejšila bouři v něm. Ač zůstaly němé, píseň tu přec slyšel a duše jeho na perutích jejích se nesla do krajin vzdálených, neznámých, nikdy nevidaných. Zaplápolal—li mezitím nějaký oharek na ohništi, tož bylo na jeho tváři znáti, co za dne nikdy na ní napsáno nebývalo, ani ne, když hrával v kostele, ani ne, když hlas jeho žačky co nejdojemněji vedle zahlaholil, zmíraje na pavlači v keřích rozmarýnových, z nichž že si uvije jednou dcera věnec svatební, jeho kmotra tak tuze se těšila. Opatrně v prsou střežival, co teď z očí mu sálalo, prsa mu dmulo, co ho proměňovalo v jiného člověka, v němž by nebyl ani vlastní bratr svého Františka poznal. V těchto chvílích nebyl tím ostýchavým

mladíkem neustále se červenajícím, každému pokorně ustupujícím, jenž neměl zdánlivě jiné vůle než bratrovu, nýbrž jinochem plným odvahy a zápalu, z jehož očí sršely blesky hněvu a pohrdání, jenž zatínal zuby a pěsti, jako když se hotoví k boji... K boji? S kým a proti komu? I zdálo se mu pak, že prchá z té těsné uličky stánků, mezi nimiž byl tak dlouho tvorem nejpostrčenějším, jen na zapřenou tam živořícím, aniž se mohl kdy domyslit, proč právě on má být poslední mezi posledními. Prchal ze středu těch klepavých sousedek, které ho někdy tak podivnými pohledy měřily, šeptajíce si, co slyšet neměl; prchal od přísného bratra pryč, daleko pryč z bahna velkého města, vítězně unikaje všemu, co ho dosud sužovalo, ponižovalo, žalářovalo...

Prchaje seděl na vraném koníku, rychloletém jako vlaštovka, uháněl po velké slunné planině, kde nebylo ni skal, ni propastí, kteráž před ním se čeřila jako zlaté, kvetoucí, libodeché jezero... Nebyl na koníku sám, housle svoje držel v náruči a dvě bílých ramen bylo plaše obtočeno okolo krku jeho, dvě snivých očí, tmavých jako nejčernější aksamit, do jeho očí se potápělo, dvě němých ruměných rtů, jichž ještě nikdy pousmáti se neviděl, usmívavě mu kynulo...

Na druhý velikonoční svátek dala se paní od „Beránka“ letos jak náleží s večerí viděti. Mimo bratry byl totiž ještě pozván páter Josef, zpovědník její. Měl přijít hned o Boží hod a po oba dni být milým hostem jejím, ale došlo ho tolik pozvání, že jí nemohl dříve vyhovět.

Veliký stůl uprostřed sednice prohýbal se téměř mísami, na nichž byly narovnány nejrozmanitější pečeně, uchystané saláty a vejce, nakrájené mazance a tak dále. Panímaminka domlouvala každému tak horlivě a neunaveně, aby si přec bral, že mu to je přáno, že by to byl zajisté smrtí zaplatil, kdož by ji byl pokaždé poslechl.

Mezi jídlem vypravováno o pobožnostech minulého téhodne svatého, hádáno, mnoho—li lidí bylo asi na křížové cestě, kolik procesí tam putovalo nočního času, v kterých kostelích byly nejpěknější boží hroby, kde nejvíce se zpovídalo osob a kde konečně bylo nejslavnější vzkříšení. Petříček věděl všechno navlas, mnohem lépe než páter Josef sám, od počtu svíček hořících počínaje a zpěváků na kůru až ke kostelním paramentům a jménu jejich dárců. Ihned všechno na prstech vypočítal a tak nezvratnými potvrzoval doklady, že si mu nikdo netroufal odporovat.

Včera byla paní od „Beránka“ i Petříček, jak se slušelo a patřilo, na veliké mši ve farním svém kostele, ale dnes v zámku. Černý Petříček neunavoval v popisování oltářů, co se na nich skvělo a u nich dělo. Paní od „Beránka“ s dojetím se zmiňovala o panu arcibiskupovi, jak velebně tentokráte lidu žehnal, a o mladých, ještě nevysvěcených kněžích, kteří kráčeli v čele průvodu, k hlavnímu oltáři se ubírajícího, ve dvou dlouhých bílých řadách jako prý zástup panen.

„Co nevidět uhlídá naše panímaminka zde Františka také mezi nimi,“ prohodil páter Josef s laskavým na mladíka pohledem.

František se nahnul rychle nad svůj talíř, jedl dosud, aniž to stálo za řeč, teď přestal dokonce, jako by mu byl někdo náhle stáhl krk.

„Kéž by to bylo raději dnes než zejtra,“ zachrochtal Petříček mrzutě, „nemá doma již žádného stání, chodí mi celé noci jako náměsíční po trhu, přichází do stánku až k ránu; nemám s ním pokojné chvíle, touhou a nedočkavostí ještě celý uschne. Jen se naň podívejte, zdaž nevypadá jako boží umučení?“

Všichni pohlédli na Františka, jen Stázička naň nepohlédla. Pustila se do svého smaženého žebírka s nímž si dosud jen hrála, jako by ji byl napadl největší hlad. Shledaliť stolující, že František skutečně nedobře vyhlíží, že se v poslední době náramně spadl, i litovali a chválili ho v jednom, žeť v něm taková touha po životě posvátném.

„Zas nevím, jak dlouho to bude ještě trvat, než budeš moci sloužiti mši svatou a všechny obřady vykonávati, ač jsi mi to teprve onehdy opakoval,“ pravila paní od „Beránka“, obrátivši se k Františkovi.

Mladík pozdvihl na její oslovení hlavu, byl bledý jako bílý šátek, otevřel ústa, aby kmotře své odpověděl, ale nemohl ze sebe vypravit slova. Učinil to páter Josef na jeho místě, odvětiv panímamince žertovně:

„Za čtyři pět let se toho, dá—li bůh, dočkáme. Ale proč se po tom tak naléhavě pídíte, panímaminko? Mně se všechno zdá, že máte asi za lubem, aby František jednou vaši Stázičku oddal, pravda—li? To musíte pak ovšem jaksepatří vědět, na jakou dobu nápadníky se svatbou odkázat.“

Černý Petříček se dal do nekonečného smíchu.

„Křivdíte panímamince, velebný pane, zle jí křivdíte,“ chechtal se, „nedá se Stázičce pro Františka ustarat. Dávno bude mít dcerušku provdanou a z ní milostpaničku, než se bude ten můj hoch u oltáře otáčet.“

Při posledních slovech Petříčkových položila Stázička volně nůž i vidličku, podiveně a napjatě do trpaslíka se zahleděvši. Její tvář měla přitom výraz tak zaražený, jako by se to byl zmínil o něčem tak novém, nemožném, ba neslýchaném, o čem její myšlenky ještě nikdy nezavadily, co si dosud snad ani představit nemohla. František zticha vstal a vyšel ze dveří.

„Co si to jen o mně myslíte, velebný pane,“ bránila se paní od „Beránka“, „a vy, Petříčku, že se vám chce v tak veliký svátek mluvit o věcech tak svěťáckých. Nemíváte to přec jindy v obyčeji. Podívejte se na Stázičku, která jste ji pohněval, chce nám utéci.“

Stázička skutečně ze židle se zdvihala, ale hněvu na ní vidět nebylo, nýbrž jen veliké jakési překvapení a úžas dosud nepřemožený. Zavrtěla sama pro sebe několikrát hlavou, jako by cosi nižádnou mocí chápat nemohla, ale neprohlásila se, co to asi je. Nato nepohlédnuvši na nikoho ze sednice se vzdálila, nikoli však zdoluhavě a ospale, jak to bývalo jindy jejím zvykem, nýbrž pevnými velkými kroky, jako za jakýmsi určitým a neodložitelným účelem.

„Nestrašte nás zbytečně, panímaminko, vždyť nejsme dnešní, neutíká nám Stázička, že se hněvá,“ kuckal se za ní Černý Petříček, „nýbrž odchází jen, jak se na stydlivou panenku sluší a patří, abychom na ní neviděli, jak ji to těšilo, že jsme se o jejich vdavkách zmínili. Ó, ten čepce, ten čepce...“

František vyšel na pavlač, ale nevytrpělo ho to dlouho před osvětlenými okny, z nichž k němu pronikal jízlivý chechtot bratrův, nevytrpělo ho to nad tím dvorem, z něhož k němu vystupoval hrubý lomoz.

Poodešel dále a dále, až ucouvl do nejhlubšího stínu na samý její konec, jenž čouhal do jedné ze zahrad k palácům v Panské ulici náležejících, v nichž zjara slavíci tak často znepokojovali tlukotem svým Stáziččiny pohodlné sny v kryptě její peřinové.

Nahnul se přes zábradlí; zdálo se jinochu rozechvěnému, že patří v jiný svět. Několik kroků od něho dozníval hlahol pijáků, dupot koní, kmitala se ostrá záře luceren v rukou podomků hrubě na sebe pokřikujících, hlas a tvář to nejvšednějšího života, a zde za tou zdí svatý velebný klid, vše obestřeno rouškami tiché noci měsíčné, stromy a travníky porosené stříbrem, poupata a květy dřímající, pokropené perlami, všude jemná záře, tajuplný mír, sladké mlčení, bělostná průzračnost... tu nebe...

Ano, tu nebe... Zašustilo to za ním – Stázička stojí vedle něho. Zas se chtěl naklonit do zahrady, ale již to nešlo; pohled se vymkl vůli, poslechnuv srdce, zvláštní, dosud nepoznaná síla v něm se ozvala, zaujavši a opanovavši jeho mysl i rozum, musil se jí podrobit chtěj nechtěj a ponejprv dnes dívce v tvář se podívat. Byl to pohled smutný, rozpačitý a tázavý, slyšel při něm bušení srdce svého, a v zmatku tom položil ruku svou na ruku její, o zábradlí opřenou...

Ruka Stáziččina cukla pod rukou jeho, ale nehleděla se zprostit vazby své; chvějící se v ní zůstala. I přelítl přitom čelo její onen mráček ruměný tak dobře mu povědomý. Ó, nebýval to přec jen odlesk ohně, nýbrž skutečný záchvěv srdce tak pohnutého, jako bývalo jeho vlastní?! Sklopila oči, ale jen na okamžik, ihned je zas k němu povznesla, ach bože, nebyli to již oni mrtví zrakové, kteří jindy na všem tak netečně utkvívali, za nimiž zdalí se skrývá myšlenka a cit, tolikrát se tázal, nýbrž dvě hvězdy, stokrát jasnější a krásší těch, při jejichž svitu bloudě v noci a sám tak často, tak bolestně na ni myslíval – Ano, tu nebe...

Stázička dojatá, oduševnělá, spanilá, jak ji nikdy ještě neviděl, leda ve svých snech, pohlédnuvši naň pousmála se, ponejprv, co ji znal, naň se pousmála, byloť v úsměvu tom vyznání... slib...

I zatočila se s Františkem hlava, jeho staré vidění ho uchvátilo..., letěl, letěl kvetoucí to planinou, při zvucích divokrásné písně, na oří okřídleném, a do jeho očí potápělo se dvě jiných, temnějších nad černý aksamit, dvě ruměných rtů mu kynulo, dvě plachých rukou po něm se vztahovalo..., ach, není to již přízrak, dnes v skutečnost se proměnil, drží je ve svých, drahé ty ruce, a tiskne je k ústům blaženým!

Ano, tu nebe...

„Kampak se ta naše holka asi poděla?“ tázala se konečně panímaminka, když se Stázička do sednice nevracela, „snad nestojí někde venku na pavlači s holou hlavou! Ty můj božíčku, co to vidím! Tamhle u dveří leží její velký teplý šátek, spustil se jí asi s ramen, když vycházela, aniž si toho povšimla. Kdypak se přec jednou zjinačí, to je s ní kříž, pořád je jako ve snách. Jestli ale utrží dnes nějakou notnou rýmu, vy, Petříčku, jediný to máte na svědomí pro to své škádlení a dráždění.“

Vtom se otevřely dveře a Stázička se objevila v nich. Sedla si na svoje místo naproti Petříčkovi, neodpovídajíc dle

svého zvyku ani slovem na výčitky a otázky matčiny, cože měla teď, právě v čiré noci, na pavlači co dělati, jestli je to od ní hezké, že je jejích nařízení tak málo bedlivá a svoje zdraví pro nic za nic dává všanc a tak dále. Na tváři její spočívala sladká jakás unylost, blahá unavenost, přitom měla oči přimhouřené jako někdo, kdo bloudí duchem zcela jinde, než kde mešká tělem. Panímaminka spatřovala v tom všem jen znaky oné očekávané hrozné rýmy, Petříčkem zaviněné, a již chtěla dát hostům svým na srozuměnou, žeť pozdě, čas, aby si šel člověk odpočinout, pro Stázičku že bude beztoho nejlépe, dostane—li se co nejdříve do postele, kdež jí chystala v duchu hodný koflík vřelého bezinkového odvaru – tu najednou Stázička oči otevřela, snivost svou ze sebe strásla, a upírajíc svoje lesknuté hlady potutelně na Černého Petříčka, začala s takovou hbitostí, jako když spustí mlýn:

„Uhodila uhlíčka uhlíře uhlem, upadl u pece, umlkl, umřel.“

Byloť to jedno z oněch říkání, jimiž se jí trpaslík před lety tolik natýral, když za panímaminčiny nemoci ho ve stánku navštěvovala. Kolikrát se rozplakala, nemohouc pro volný necvičený jazyk svůj slova ta tak rychle za sebou opakovati jako on. Teď najednou se jí jako zázrakem rozvázal.

Petříček podiveně na ni koukl, ale Stázička nedala se mýlit, pokračovala, možno—li, ještě rychleji –

„Vímť já velmi velký vrch, v tom vrchu velmi veliký vlk; Veruše, Vojtěše, Václave, vem vidle, vraz je vlkovi v krk.“

Zasmáli se jí všichni, ale jaksi nuceně; nemohli se domyslit, co se to najednou s ní děje, takovou ji ještě nikdo neviděl, ani ne vlastní její matka.

Jen Petříček se dlouho nedivil, odkud se v Stázičce najednou vzala taková dovádivost. Začal se jí brzo chechtat jako posedlý, chtěje tím dát najevo, on aspoň že dobře ví, čemu přičítati tak náhlou u ní proměnu. Ale nedopřála mu Stázička k tomu času, dorážela naň znova, chtěla mermomocí, aby ji nějakému novému říkání přiučil, když se přesvědčil, že ještě staré tak výborně umí. Když ji matka pokárala, jaké to má nápady o druhý velikonoční svátek, že má Petříček v den tak posvátný jiné v hlavě, než aby si mohl z ničehož nic na takové pošetilsti vzpomenout, tož se sice na chvíli utajila, ale netrvalo to dlouho. Nedalo jí to, vyskočila za pět minut již zas zcela znenadání, běžela ke kamnům, popadla tam polínko, se stolu cínový talíř, začala naň ťukat a k tomu zpívat, pitvoříc se v chůzi, v posuncích i hlase po cimbálnících, které na dvoře vídala a zpívati slýchala. Nedala Černému Petříčkovi žádného pokoje, musil také od stolu vstát, vzít talíř a polínko a chodě s ní po pokoji napodobňovat ony kočující umělce, zpívaje s ní dle jejich noty a obyčeje:

„Také—li co vyděláme? Také—li co vyděláme?“

„Troufáme, troufáme, že něco vyděláme; troufáme, troufáme, že něco vyděláme!“

Při znamenitě duchaplném tomto dvojzpěvu vycházely z prsou Petříčkových zvuky tak neslýchané, že myslili páter Josef i panímaminka jinak, než že nastala poslední jejich hodinka, tak tuze se smáti musili, vyčítajíc si oba velmi trpce přitom, že ty boží svátky tak naprosto neposvátně zakončují. Samým smíchem nikdo si nepovšiml, že František již do pokoje se nevrátil.

„Ta rozvazuje, co?“ zachrochtal Černý Petříček, ještě drsněji než jindy, když dával paní od „Beránka“ dnes dobrou noc.

„Nevím věru, co si mám o té holce pomyslit; taková jako dnes ještě nikdy nebyla, zrovna jako by mi ji byl někdo na té pavlači proměnil a jiné dítě za ni podstrčil,“ zavrtěla panímaminka hlavou.

„Cože si máte o ní pomyslit? Jen jděte, panímaminko, vždyť to je vyložené!“ sípal Černý Petříček, „slyšela nás povídat o svých ženiších nastávajících a má z toho jak náleží radost. Nechvalte jí podruhé šaty, nýbrž hochy, a uhlídáte, že vás již nikdy nepokárá, že k ní mluvíte hlouposti.“

„Darmo by se člověk s vámi hádal,“ zamračila se panímaminka na jízlivého mužíčka, jenž o jejím pohlaví tak potupně smýšlel. „Vy již jiný nebudete, a kdybyste tu byl ještě sto let.“

Ale necht přemýšlela panímaminka před usnutím jak chtěla, proč asi Stázička dnes večer tak čtveračila, na jinou příčinu přijíti nemohla.

„Zatrolený Petříček,“ zamumlala, „on mne ještě samu celou splete.“

„Škoda, žeš odešel, mělš vidět, jak ta holka rozvázala,“ opakoval Černý Petříček, když od zpěvu všecken umdlený do stánku vešel. Nalezl tam bratra potmě, seděl na truhle s houslemi svými v náručí.

„Aspoň se mohla panímaminka dnes přesvědčit, že je její dceruška jako každá jiná, a každá holka že se začne

bláznit, slyší—li jen zdaleka, že se bude také jednou vdávat,“ syčel, oživuje v kahanci knot.

František zas nic neodpovídal, odvraceje od kahance tvář, jako by mu světlo jeho překáželo.

„Nejde to s tou tandlíčkou tak snadno, jak jsem si myslil,“ mnul si Petříček čelo, „kdo by to byl řekl, že si myslí pro syna skutečně na nějakou slečnu. Když dala svého Ferdinanda studovat, nechť si vezme prý nejen nevěstu bohatou, ale i vznešenou a učenou, která umí dobře německy a ve všem se zná, jak na svět patří. Se Stázičkou by v tomhle ohledu ovšem veliké slávy nedošel.“

Již nepřekážel Františkovi ostrý kahance svit, pohlédl přes jeho plamen na bratra, oči zděšeně dokořán otvíraje. Černý Petříček povšiml si jeho ustrnutí:

„Jak to na mne koukáš? Co to povídám, že na mne vyvaluješ oči, jako kdybys mne chtěl spolknout?“

František vší mocí se sebral. Sotva puklo poupě, již je ohrožovaly mrazy a kroupy?!

„Nic, nic...“ zakoktal, „já si jen myslil... jestli bude chtít...“

„Vyzrál jsem dosud ještě na každou ženskou, vyzrají i na regentku,“ vychloubal se Černý Petříček.

„Nemyslím tu... nýbrž tu druhou,“ zašeptal František.

„Panímaminka mne sama navedla, abych na to vy chytral, je u vytržení nad ženichem i matkou jeho –“

„Nemyslím panímaminku...“

„Snad tedy ne Stázičku?“ zvolal Petříček rozhorleně. „O tu, hochu, neměj žádného strachu, bude ho chtít, a jak chtít. Uvidíš, kterak se bude po něm bláznit, znám se v tom, vím, co se k sobě hodí a nehodí, co se může mít rádo a co nemůže; kdybych já to neměl vědět, kdo tedy? Jak Stázička uslyší, koho jí chystáme, nebude s ní k obstání, vzbouří celý dům, splaší celý svět a nebude se moci dočkat, až se zaň dostane. Aby Ferdinanda nechtěla! Což jsi se nikdy jaksepatří naň nepodíval, že takto klábosíš? Vždyť je to človíček jako z hedbávné škatulky, chodí jako na drátkách, šaty jako když naň uleje, nosí zlaté brejle, bez hůlčičky ani nevyjde; kouká jako jehně, tvář má jako ženská, k tomu má ‚karakter‘, je v službě císařské, inu toho by chtěla každá! Věřím jeho matce milerád, že si může vybrat mezi slečnami nejkrásnějšími, v stavu mu rovnými; jakž by ho pak nechtěla taková bledá, nevyspalá, zimomřivá opička? Zfanfrní se, až k nim ponejprv přijde jako ženich – ale copak to vyvádíš? Kde jsi zase s myšlenkami?“

František vztyčil se totiž před bratrem s posuňkem tak sebevědomým a okolo jeho rtů pohrával výsměch tak hrdý, že se nebylo ovšem co divit Petříčkovi netušícímu, co se při měsíčku na pavlači dělo, učinil—li bratrovi tyto otázky. Nevěděl, že mu srší z očí pýcha a zápal šťastného milence, přesvědčeného o lásce dívky zbožňované jako o své vlastní, a chování jeho se mu zdálo tedy naprosto nepřiměřené k předmětu, o nějž hovor jejich se otáčel. Ale jak známo, Černý Petříček se nikdy příliš dlouho nerozpakoval rozluštit jakousi duševní hádanku, byl i zde ihned s úsudkem po ruce.

„Ty mne asi posloucháš jedním jen uchem neb dokonce ne,“ pravil bratrovi, jenž mezitím zas na truhlu sklesl zahanben, že se dal city svými tak uchvátit, „ostatně se ti nedivím, že nemáš v hlavě pro jiného dosud místa než pro všecku tu slávu a vznešenost, již jsi v posledních dnech v kostelíku viděl a zažil. Ano ano, čeká na tebe skvělý, velebný los; jen se mi přiznej, když jsi se teď tak pyšně přede mne postavil, vid, že se ti zdálo, jako by se k tobě již již vznášel takový nějaký ten zlatý pluvíál?“

František sebou tak prudce škubl, jako by se onen pluvíál skutečně již naň spouštěl, a on se mu chtěl ze všech sil ubránit.

„Do smrti nic takového těla mého se nedotkne,“ zvolal znova city svými unesen.

„Že ne?“ žasl bratr. „Proč najednou o tom pochybuješ? Co to znamená? Vyvedl jsi ve škole něco, myslíš, že tě v semináři nepřijmou? Či cítíš v sobě nějakou nemoc a myslíš si, že tu asi tak dlouho nebudeš, aby se z tebe mohl stát hodnostář svaté naší církve?“

Mladík zavrtěl rozpačitě hlavou, prudký zápas se jevil přitom v tazích jeho. Chtěl cosi vyřknout, všemu tomu pojednou konec učinit, dopadniž to tak či tak, ale nebyl zvyklý bratrovi odporovati, s ním se hádat, slova na jazyku zas selhala a on si v duchu pravil: Bylo by to marné... k čemu teď již zbytečně ho popudit... k tomu ještě času dost...

Petříček, vida bratrovy bolestné nesnáze, skutečně se zalekl a počal naň více a více dorážet, aby mu pověděl, co se to s ním děje.

„Nevyhýbej se mi,“ domlouval mu, „vždyť to vidím, že tě něco rmoutí a trápí, znám to na tobě ne teprve dnes, nýbrž již po delší čas. Jen se mi přec přiznej, uvidíš, že se s tebou proto vadit nebudu, aniž ti co jiného zlého za to udělám, zdali jsi někde něco vyvedl, cos neměl. Nemohu si myslit, že bys se byl dopustil špatnosti či lehkomyšlnosti neb špinavosti, hádám, že se asi bojíš zkoušek, vid? Pověděl mi páter Josef, že budou tenhle rok velice tuhé a že máš přísné profesory. Nestrachuj se, je to zbytečné, nemáš proč. Pravím ti směle, abys se nebál ničeho, projdeš, projít musíš, však já to narařím, a kdybys neuměl nic, ale pranic, k čemu bych byl, čím jsem, kdybys nevěděl, kterak pomoci vlastnímu bratrovi?“

Černý Petříček mluvil tak chlácholivě, tak neobyčejně laskavě... měl mu František snad přec jen vše vyjevit a mu povědět, že pravý opak toho, co on se domnívá, ho sklíčuje? Chvilé tak velice příznivá zajisté tak snadno se nevrátí... Snad by se dal přec jen oblomit, uprosit; netřeba pak žádných již tajností, uskoků, násilných činů... ano, poví mu všecko..., ale zdaž to může a smí učinit?... Co dělat... pro co se rozhodnout?

„Ještě jednou ti opakuji, buď mi dobré mysli,“ pokračoval Petříček, vida v bratrově mlčení důkaz, že Uhodl příčinu jeho tajného nepokoje, „nepřipouštěj si žádných vrtochů, bezpečně se staneš, čím se státi máš, a kdyby se celý svět proti tobě spíkl. Dokud tě neuvidím v komži, nebudu míti žádného stání, žádné opravdové spokojenosti v sobě, pořád si budu myslit, že nám mají lidé co vyčítat a právo potupně na náš stánek prstem ukazovat, že nemá otec můj v hrobě svém pokoje a matka naše teprve ne – snad bych ti měl přec jen povědět, co se událo, abys nahlédl, proč musí býti nejsvětější úlohou života mého, abych ti dopomohl, abys se stal knězem a žádná pochybnost do budoucnosti již tě netrudila?! Ale ne, nechci mladost tvou urazit a věk ti zkazit... času k tomu dost, až budeš vysvěcen...“

František od kahance se odvrátil, pohrývá tvář v obě ruce, aby neviděl bratr trpký, nedůvěřivý jeho úsměv. Již několikrát byl Černý Petříček narážel na jakési rodinné tajemství, o skvrně na jejich jméně, již mu jest smýti životem kněžským, ale nikdy nedokončil. Měl František za to, že tak jen mluví, aby ho dohnal tam, kdež ho míti chtěl, tuše, že se v něm ozývá tajný proti budoucímu stavu jeho odpor. Domníval se, že i dnes večer tak učinil, a vzrůstající se v něm důvěra k bratrovi opět uhasla; bylť uražen, že užívá tak nedůstojných proti němu prostředků, aby se domohl svého úkolu. Bylť rád, že něčehož nevyzradil marnou zpovědí a prosbou se neponížil. Umínil si, že se vymaní sám odhodlaným jakýmsi činem. Jakým, ovšem ještě nevěděl, ale nepochyboval s lehkověrností mládeže, že se mu k němu co nevidět příležitost sama co nejvhodněji naskytne. Byloť mezi jeho spolužáky mnoho mladíků, kteří nikterakž z vyššího popudu neb jakéhosi vnuknutí dráhu duchovní si zvolili, nýbrž jen proto, že si toho jejich rodiny od nich žádaly, přejíce si, aby jim usnadnili cestu k věčné spáse, a dle pojmu tehdejší doby oslavivše je v životě vezdejším, na nebesích za ně orodovali. Bylť přesvědčen, že nevězí za tajemstvím bratrovým nic jiného než touha a ctižádost taková, pročež se nesnažil ani dost málo přijít mu na stopu.

„Co budu dnes dělat?“ tázala se Stázička druhé ráno po snídani matky své.

Paní od „Beránka“ vyvalila na ni oči. Stázička vstala dnes s ostatními zároveň, sama se ustrojila, a teď k tomu ještě tato otázka.

„Cože budeš dělat?“ opakovala po ní, jako by nebyla doslechla.

„Ano...“

„Inu milé dítě, to, co děláváš každý jiný den...“

„Tedy nic!“

Panímaminčiny oči, možno—li, ještě se zvětšily. Co to jen do té holky tak maně vlezlo? Včera večer zčistajasna takový smích a veselost, ráno ten spěch při vstávání i strojení, a teď zas něco jiného, zbrusu nového a neočekávaného. Uchvátila dobrou paní z toho až závrať.

„Co to máš za divné řeči?“ pokárala konečně dceru, napjatě ji pozorující, „jakpak nic neděláš? Což se neustále nepříučuješ? Koukáš na nás, jak vaříme, uklízíme, pereme, a to také práce, a k tomu ještě velmi důležitá. Jak bys uměla jednou služkám poroučet, kdybys teď si nepovšimla, kterak se vše dělá a jaký má býti v domě pořádek? Dohled, holenku, u hospodyně hlavní věcí, bez něho se v domácnosti nic jaksepatří nedaří, vždyť já také vlastně nic nepracuji, jen při všem jsem a všude mám oči.“

„Ale to koukání a postávání mne pranic neteší. Chtěla bych chodit, otáčet se, rukama hýbat“

„Nezačínej mi s takovou! To víš, k plotně tě nepustím, a cihličku mi také do ruky nevezmeš.“

„Tedy mi dejte aspoň něco šít; stýská se mi, když mám celý den sedět s prázdnýma rukama.“

Zas panímaminka užasla.

„Co to na tebe přes ty boží svátky přišlo? Minulý týden svatý pokoj, vše v pořádku a ve své míře, a teď najednou takové bouření?“

Stázička sklopila oči před matčiným nespokojeným pohledem. Zdálo se panímamince, co teď na dceru bystřeji pohlédla, že přes ty svátky jaksi povyrostla, zesílila a zkrásněla; aspoň zcela jinak se držela a rozhlížela.

„I kdybych ti chtěla hned dát nějaké šití,“ dodala mírněji, „nemám co. Vždyť víš, že onehdy švadlena všecku práci si odnesla.“

Stázička udělala takový obličej, jako kdyby chtěla spustit moldánky. Tomu panímaminka neodolala.

„Počkej, počkej,“ jala se ji chlácholit, „snad přec jen na něco přijdu, co bych ti mohla dát, když chceš mermomocí něco píchat; vždyť mám ještě doma plátna a jiného dost a dost. Má to něco být, s čím bys byla brzo hotova, vid? Hle hle, již to mám! Vyšij Františkovi nějaké kolárky, beztoho jsem již na to pomýšlela, že mu dám nějaké udělat; bude jich mít brzy potřebí. Od tebe ho budou ovšem více těšit než od švadleny. Měl s tebou práci, než tě zpívat naučil, a ty se mu teď tedy také zas prací odměň.“

Stázičiny oči, před chvílí tak hravé a bodré, potáhly se náhle závojem.

„Vždyť není ještě knězem,“ zašeptala vzdorně.

„Ovšemže není, ale co nevidět bude.“

„Ale jakž...?“

„Nu co? Proč se zajímáš?“

„Ale jakž, nebude—li?“

„Mluvíš a nevíš co, vždyť to dávno ujednaná, hotova věc.“

„Což nemůže nechtít?“

„Baže nemůže,“ vzdychla si panímaminka, připomínajíc si svou nebohou přítelkyni a její neblahé osudy, smutný křest ve stánku za svítání a poslední její hodinku, kdy jí Františka na duši vážala.

„Proč nemůže?“ doléhala Stázička setrvačností mazánka, který přes všecken odpor přec jen konečně dosáhne, čeho se mu zachtělo.

„Prohřešil by se velice proti matce i bratrovi, kdyby se zdráhal, o čemž není u hocha tak hodného a mírného ostatně ani pomyšlení. Obětovala ho matka bohu hned při křtu a bratr ho nechal slib ten veřejně v kostele opakovat, jak snad ještě se pamatuješ.“

Ovšemže se Stázička pamatovala, jak mu byla družičkou, teď aspoň věděla, proč tehdy tak k neutajení potom plakala. Zavrtěla hlavou pravíc:

„Nezdá se mi, že může matka bohu něco slíbit za dítě, které je ještě v peřince.“

„Baže může.“

„Ale neměla by nikdy tak učinit,“ pronesla Stázička tak zvysoka a určitě, že zůstala paní od „Beránka“ všechna zaražena, opakujíc si Petříčkova včerejší slova, když jí dával dobrou noc: „Ta rozvazuje.“

„Tys zajisté dnes vstávala levou nohou napřed, žes tak nevrála a se vším nespokojená,“ vyčítala jí. „Takhle nesmíš s nikým a před nikým mluvit, považovali by tě lidé za nějakou neposlušnici, která matky své nic nedbá a božským přikázáním snad by ráda se rouhala. To víš, svět je zlý, z komára dělá velblouda, kdyby to přišlo mezi lidi, měla bys posměch a hanbu a já s tebou. Musíš si moudře počínat a mluvit“

„Copak jsem tak zlého a hrozného řekla,“ uraženě Stázička namítala.

„Řekla jsi, že by neměla matka za svoje dítě nic slibovat. Pročpak ne? Vždyť je její, ona nad ním postavena místo boha, smí si s ním tedy dělat a k tomu je určit, co za dobré uzná; a vzpouzí—li se jí, bohu samému se vzpouzí, nemá za to pak ni na tom, ni na onom světě štěstí a požehnání.“

Nikdy nebyla ještě panímaminka dceři držela tak dlouhé a důtklivé kázání. Ale umínila si, že musí teď být na ni ostřejší, aby se trochu obrousila a tandlířka neměla na ní co vytýkat, až se s ní sejde. Co by regentka řekla, kdyby

se s podobnými náhledy jednou před ní vytasila. Chtěla mít tak dobře vychovanou dceru, jako měla ona syna.

Stázička zahleděla se do matky tak zpytavě a podíveně jako večer do Petříčka, když se o jejích oddavkách zmiňoval. Podobalo se, že i ona cosi pronesla, co jí bylo zcela nové, neočekávané, o co její myšlenky dosud nikdy ještě nezavadily.

„Co si mne tak prohlížíš?“ tázala se jí panímaminka zhurta, nemile tím dojata.

„Vy také si tedy můžete se mnou dělat a za mne slibovat, co vám libo?“ vypravila konečně s namáháním ze sebe. Hlas její přitom zněl ne lítostně, nýbrž hrozebně.

„Ovšem,“ odvětila panímaminka trochu rozpačitě. Nechtěla vlastně nic tak příkrého tvrdit; bylo to, jak již praveno, jen kvůli regentce, co tak zostra si počínala. Přitom se tvářila, jako by hledala klíčky od potravníku, aby se nemusila Stázičce do očí podívat.

Stázička již se po práci nepídila; vrátila se na svou stoličku vedle kamen, zabalivši se do svého teplého šátku, jako by jí byl náhle zas přeběhl mráz. Nepomohla matce klíčky hledat, chladně, pronikavě a nedůvěřivě sledoval ji její zrak. Jak viděla kočka, že svoje staré místečko zaujímá, skočila z lenošky, v níž se provalovala, a otírajíc se jí lichotivě o nohy, vymrštila se jí dle dlouholetého zvyku svého náhle na klín. Ale Stázička ji nepřivítala dnes jako jindy, nýbrž prudkým hnutím zas z klína ji odstranila, znova se zadumavši.

„Jen mi pověz, co to provozuješ?“ plísnila ji matka, více a více překvapena jejím chováním. „Co ti to zvíře udělalo, že je tak urputně odháníš?“

„Je moje, smím si s ním dělat co chci,“ drsně Stázička se ozvala.

„Je ovšem tvoje, ale právě proto je máš chránit, a ne mu ubližovat. Je to také tvor boží a hříchem libovolně s ním nakládat.“

„A dítě není tvorem božím a jemu ubližovat není hříchem,“ zaštkala dívka v žalu tak divokém, že ji neměla matka ani vášně takové za schopnu. Ustala náhle ve svých vychovatelských pokusech, zapomněla na regentku, její zásady a snahy svoje, aby se jí i s dcerou zalíbila, a poslechnuvši jen svoje srdce polekaně k dceři přiskočila. Začala ji hladit, konejšit, zváti všemi mazlivými jmény, která jí jindy dávala, ale trvalo to dlouho, než se Stázička upokojila a křečovitý její pláč ulevil.

Když si šla paní od „Beránka“ konečně zas po svém do kuchyně, vstala Stázička a odhodivši šátek přistoupila k oknu, aby uplakané oči svoje a horké čelo na čerstvém vzduchu zchladila. Spatřila na protější střeše svou kočku. Otevřevši okno počala ji k sobě lákat, chtěla jí nahradit, že ji od sebe zapudila. Jindy k ní běželo zvíře zdaleka, až se mohlo přerazit, teď se na ni jen nedbale podívalo, protáhlo, ani se nehnulo ze svého místa na pokraji vikýře, kdež se na vlahém jarním sluněčku pohodlně vyhřívalo. Hněvala se micka patrně na svou mladou velitelku, a kdo ví, hodlala—li se k ní kdy vrátit.

V Stáziččiných očích se cosi podivného zablesklo. Nedá tedy s sebou dělat zvíře nerozumné, co se líbí člověku; opustí ho při prvním postrčení, nechť je dříve krmil a hečkal, již mu nevěří, zapomíná na jeho dobrodiní; nedá sebou vládnouti ani bylina, jak se lidem chce, má také svoje právo, jen ať ji člověk nezaleje den co den, uvidí, jak brzo mu uschne – jen člověk musí vše strpět a snést a nesmí se bránit, jinak prý se prohřešuje. Smí tedy jen zvíře a bylina šťastnou býti na světě? Není—li pak ten vrabec tam na okapu radostně se čepející lépe v tom než František, jehož odsoudila matka i bratr bez viny do žaláře klášterního k věčné tam samotě jen proto, že tak se jim právě zalíbilo?

Kůra, kteráž vychováním obmezeným na mysli její se usadila, pukla nadobro, uvolnivši konečně ducha tak dlouho v ní spoutaného.

Zase zaštkala tak divoce jako předtím, zas jí vyhrkly z očí dva proudy vášnivých slz.

„Františku!“ zvolala, natahujíc v největší úzkosti ruce do dálky, jako by již viděla, kterak ho odvádějí za povoláním jeho, „Františku, nechod s nimi... nesmíš... já tě nepustím! Co bych si tu počala bez tebe, umřela bych; ty bys tam beze mne umřel také, což to nevíš?! Jen jim přec řekni, že nemůžeme bez sebe býti, nechťsi to hřích či není!“

Pravý to zázrak, že neslyšela panímaminka zoufalý ten výkřik srdce nebohého, jež se zachvělo o jediný svůj klenot. Ale dělali právě v kuchyni do polívky nudle, pro samé krájení a noži klepání nebylo tam slyšet vlastního slova; šramot ten pohlcoval naštěstí každý zvuk zvenčí.

Nemohla si panímaminka pomoci, ač nerada, musila Černému Petříčkovi přec jen konečně i zjevně přisvědčit, že ta její holka od svátků velikonočních skutečně zle rozvazuje. S jakým namáháním člověk z ní jindy každé slovo dobýval! Teď neustále do všeho rýpala otázkami všetečnými a podivínskými o předmětech takových, na které by si nebyla panímaminka sama vzpomněla, i kdyby jí byl někdo za to dojista nebe slíbil. Teprve na desátou že jí mohla dát jakous takous odpověď. S páterem Josefem bylo totéž, i on nevěděl kudy kam, když naň začala dorážet tu s tím, tu s oním. Bývala s jeho výklady tak málo spokojena jako s matčinými, což vysvítalo nejlépe z toho, že se ho při nejbližší příležitosti zeptala na tytéž věci zas, jenže tomu dala jiný plášť. Krátce pořád teď hloubala a rozjímala o předmětech a poměrech, do nichž jí dle uznání matčina i zpovědníkova nic, ale pranic nebylo. Vedle toho neměla žádného stání, neustále přecházela z místa na místo a na pavlači obmeškávala se teď po celé večery; nemožno ji jinak do sednice dostat než s největším jen rámusem a vádou. Co byla na světě, panímaminka jí tolik nehubovala jako za těch několik neděl. Nechtěla se teď ani dost málo šetřit; teplý svůj šátek, s nímž bývala jako srostlá, nadobro odhodila, stojí na svém, že se jí chytí nějaké zapálení, bude—li ho matka na ni nutit, ba nechtěla teď o jiných šatech slyšet, než které měly krátké rukávy. Po práci se sice již po onom pokuse s kolárky nepídila, ale zato neustále v sednici šukala; co den ve skříních svých všecy svoje věci přerovnávala, obracejíc tam zejtra zase vše rub na rub. Nebývalo jí nablízku teď ani dost málo příjemno, uchvacovala každého vnitřním svým nepokojem v té míře, že se stal také nepokojným a nespokojeným, aniž věděl vlastně proč, což především panímaminka pociťovala, obzvláště setkala—li se znenadání s jejím pohledem. Spočívaje na ní chladně, tázavě, pronikával jí skrz naskrz. Teď teprve viděla, že jí přec jen nekřivdila, tvrdíc o ní, že byla odjakživa podivným dítětem: bylo zajisté málo takových děvčat jako Stázička na světě. Ba počala se jí téměř báti, cítíc mimovolně, že nad ní pozbývá vlády a vlivu a že nejvyšší čas, aby složila za ni odpovědnost do jiných rukou. Již s ní nechtěla nic mít, odcizovala se jí více a více, stávajíc se pro ni konečně naprosto hádankou.

Černý Petříček všem podobným žalobám jen starým urážlivým způsobem svým se smával, nespátroval v nynějším podivínství Stáziččině opět nic jiného než nedočkavost dívčí státi se milostpaničkou, voditi se s hezkým mužíčkem, vzbudit s ním obdiv a zášť ostatních ženštin, dělat na svou důstojnost a jmění svoje hodně velikou a tak dále. Choutky ty byly u něho láskou, jiné nepochopoval, neuznával, a tedy nevěřil, že by se mohlo cosi jiného díti v ženském srdci a vznešenější v něm se ozývat touha.

Naštěstí vychytral konečně přec jen na tvrdočelou regentku, arcíže ho to stálo tajný krutý boj, ale tím záslužnější bylo jeho vítězství. Šťastně jí vymluvil, že si nemusí její Ferdinandek, poněvadž studoval, nevyhnutelně vzít nějakou slečnu, kteráž umí dobře německy a ve všem, co na svět patří, dobře se zná. Uměním největšího obdivu hodným přivedl ji k náhledu, že u nevěsty vlastně nejžádoucnější věci skromnost, zachovalost, prostota domácí, avšak vedle jmění podstatného, viditelného, jako je například pivovar, mlýn, hostinec. Dokazoval jí důvody nevýratnými, že dodává matce přec mnohem více lesku a slávy, stane—li se její syn na základě manželčina jmění ihned v Praze domácím pánem, než vezme—li si nějakou slečnu inšpektorovic či radovic, třeba mu přinesla také několik grošů do domu, za které ale nic podobného koupit nemůže. Jedním slovem: dohnal regentku tak daleko a nadběhl jí tak obratně, na kteroukoli stranu se točila, až přišla sama na „Beránka“, zmínivši se mu z vlastního popudu o Stázičce.

Toť se rozumí, že dělal náš čtverák hodnou chvíli drahotu, krče rameny, vytahuje obočí, vrtě hlavou. Mínil, že z toho sotva něco býti může, poněvadž panímaminka si prý, jak aspoň jemu povědomo, s dcerou také zas na nějakého domácího pána myslí, jelikož se rovné nejlépe prý k rovnému zas hodí. Sleví—li mnoho, tož bude aspoň chtít, aby si vzala živnostníka takového, který přijde v krátkosti také zas k jmění. Teprve po velikých oklikách a jsa od ní vřele požádán, aby dělal prostředníka, milostivě prohodil, zdali jí skutečně na té věci záleží, že by na panímaminku tedy vychytral.

Návrh ten byl ovšem co nejvděčněji přijat a Černému Petříčkovi dostalo se od vypínavé, hrdé ženy již napřed takového ocenění, přitom vynášela jeho působení a schopnosti způsobem tak lichotivým, že chodil Černý Petříček několik dní nato zas jen po prstech, považuje se více než jindy za nenahraditelného člena člověčenstva a rozjímaje nanovo truchlivě o tom, co asi si ti Pražané počnou, až ho na Koňském trhu ve stánku jednou nebude? Kdo asi je pak bude pořádat a jim rozumu dodávat?

Na první zprávu Petříčkovu, že se tandlířka obměkčuje, dala se paní od „Beránka“ o překot do nakupování damaškových ubrusů, štůček nejtenčího plátna a kusů hedbáví všech barev. Šest švadlen dostalo od ní jedním rázem tolik práce, že šily a vyšívaly ve dne v noci, co jim oči a síly stačily. Chtěla se panímaminka před tandlířkou jaksepatří ukázat a jí, jak říkáme, vytrít zrak za to, že se tak dlouho rozmýšlela, má—li s ní vstoupit ve svazek přátelský.

Majíc plnou hlavu důležitých plánů podobných, nepozorovala, že František teď nahrazuje žačce své, čeho na

počátku tak velice u ní zanedbával; bývalyť jeho hudební výklady v učebních hodinách tak dlouhé a obšírné, že zaznívaly do kuchyně jen porůznu jeho housle a ještě řidčeji bylo slyšet Stáziččin hlas. Ale povznesl—li se přec, tož pak tak bujaře zahlaholil jako vyzvání do boje, nebo se chvěl tak tklivě jako slza křišťalová na temné řase.

Konečně nastala chvíle kýžená, kdy Černý Petříček s rozvahou státnickou uznal, teď že si paní od „Beránka“, jejížto důstojnost v případě tom tak bedlivě měl na zřeteli, jak to jejich starému vzájemnému přátelství příslušelo, již pranic nezadá proti tandlířce, svolí—li, že se s ní kdesi setká, aby o věci jim oběma stejně důležité promluvily, přičemž by se mohly jejich děti poněkud na sebe podívat. Shodnou—li se matky, pak nechť hned rokují o ohláškách a svatbě; dlouhé námluvy odjakživa za nic nestály, a vedle toho bude dobře, pozbudou—li obě konečně nemilých těch starostí z krku. Nebylo dlouho do Božího těla, nemohly se dle Petříčkova náhledu nikde vhodněji a přirozeněji setkat než u Svaté Markyty, kdež Stázička o velké zpívala a panímaminka na procesí mezi honoracemi hned za velebnou svátostí se skvívala. Dojížděla k slavnosti té vždy značná část bohatého měšťanstva s rodinami svými a poobědvali pak buď ve Hvězdě, nebo jako panímaminka v hostinci vedle kláštera.

Když sedala panímaminka o Boží tělo se Stázičkou do kočáru, sběhlo se celé sousedstvo k „Beránku“, aby je vidělo odjíždět. Kočí měl novou premovanou čepici, koně červené růžice, za nimi zastrčené březové mlázi, a což teprve matka s dcerou! Člověk mohl na nich oči nechat, byly samé čisté jen hedbáví, drahé krajky a zlato, věru stály za podívání! Inu vždyť bylo vůbec známou věcí, o níž skoro již zbytečno šířit slov, že co mohou mít „Beránkovic“, nemůže již mít nikdo jiný na celém Koňském trhu; vždyť se jim hrnuly denně peníze dveřmi i okny, a na to vše jen jedna dcera, zde se již mohlo vydat do roka několik zlatých na parádu. Kdo jednou Stázičku dostane, ten se „podkouří“; jak je Praha veliká, takových nevěst v ní přec jen málo.

Panímaminka potřebovala hezkou chvíli, než se umístila takovým způsobem, jež uznala důležitosti dnešního dne za nejprůměřenější. Chtěla i v tomto ohledu dnes s tandlířkou závodit, dokazujíc jí, že mohou i jiní lidé dát na sobě záležet, stojí—li jim to právě za to. Zářila, děkujíc se za pozdravy obdivuplné svých sousedek a sousedů, zapomínajíc nad nimi, že se musila dnes ráno se Stázičkou zas jednou náramně zlobit. Ta holka stávala se den ke dni horší; bohudíky, že se regentka konečně přec umoudřila a z mračna, které se tak dlouho stahovalo, měl býti déšť. Patrně již, že se Stázičkou ženská nic nepořídí, patří na ni muž, aby ji zkrotil. Co se jí nadomlouvala, než to či ono, co jí pro dnešní den schválně koupila, na sebe vzala, při každém předmětu měla aspoň deset námitek, nic jí nebylo vhod, na všem něco viděla, až konečně prohlásila vše šmahem opět za samé hlouposti, které za to nestojí, aby člověk na ně myslel.

Nechtěla panímaminka dceři vyzraditi, oč se dnes jednati má, měla přec jen ještě dosud v sobě tajnou jakous obavu, zdali se s regentkou smluví. Jakž kdyby jí napadl v poslední chvíli zas její vrtoch, aby si studovaný její pan syn vzal přec nevěstu od stavu, a ona „Beránkem“ pohrdla, neb tak nadutě neb vyzývavě si počínala, že by ji samu k couvnutí donutila?

Vážila si panímaminka regentky velice, což také patřičně dokázala, majíc s ní tak dlouho strpení, ale nehodlala se přec jen zahodit. Vždyť byl „Beránek“ přec jen také něčím, nepotřebovala žádných milostí. Bude—li tandlířka chtít, dobře; nebude—li, inu taky dobře, nutit a prosit ji nikdo nebude. Však on se ještě někdo časem najde, kdož nebude také z lečjakého hnízda, a máje také „karakter“, přec poměry a věci lépe ocení než jistí lidé, kteří si myslí, že není nad ně. Co by jí byla Stázička při nynější své dráždivosti asi vyváděla, kdyby dověděvši se, koho jí matka chystá, najednou zas nadějí na jeho ruku vzdáti se musila? Měla za to, že by klam ten těžkou nemocí, ne—li životem zaplatila, což by jí nebyla ani dost málo zazlela, považujíc s Petříčkem regentčina syna za nejzajímavějšího nápadníka, jakého lze si pomyslet, jemuž žádné dívčí srdce odolat nemůže, i kdyby o to kdovíjak usilovně se pokoušelo.

Mičela tedy panímaminka před dcerou co nejopatrněji až do dnešního rána; ale když se chtěla Stázička tak ustrojit, že by jí byla každá stoličná na procesí zahanbila, uznala za vhodné přec něco málo o tom napovědět, co by se dnes asi díti mohlo.

Ukázalo se, že jak náleží dobře učinila. Stázička ihned umlkla, nevěděla najednou již ničeho, zbledla a začala se na celém těle tak třásti dojetím, že se musila až stolu zadržeti. Již myslila panímaminka, že jí omdlí v záchvatu překvapení, ale vzpamatovala se jí zas šťastně bez studené vody a kapek. Od té chvíle dala sebou vládnouti jako stroj, vše, co matka nařídila, mohly s ní teď služby vykonat bez nejmenšího jejího odporu, navěšely na ni všechno, co panímaminka ze skříně vytáhla a na ní vidět si přála. Tiše jako pěna přisedla k ní do kočáru a jela s ní Prahou, vážně před sebe hledíc. Dnes konečně po mnoha nedělích byla zas jednou pokojná a nepřišla jí se žádnou všetečnou a zbytečnou otázkou.

S rostoucím zalíbením pohlížela matka cestou na dceru. Ta přibledlá pleť, ty černé oči, ten zadumaný pohrdlivý výraz tváře mohl se na ní věru i jiným lidem zalíbit než pouze matce, dcerou svou zaujaté. Ano, byla dnes hezká, tuze hezká ta její podivínská Stázička, sedíc vedle ní se zrakem přemítavě sklopeným, s rukama v klíně těsně sepatýma, patrně zahloubána do závažných myšlenek, jak slušno a záhodno člověku tušícímu, že stojí na prahu nového života. Ó, dobře, dobře učinila, udělívši jí ono malé pokynutí, dostala ji tím do žádoucích kolejí, nutno však ji v nich udržeti.

„Teď konečně se chováš, jak se patří,“ chválila dceru, „doufám, že již taková zůstaneš. Kdybys mne chtěla nadál hněvat jako dnes, a to právě v době, kdy víš, že mám více ještě než jindy štěstí tvoje na starosti – věř, že bys měla hřích. Jak bych ti mohla pak přáti, jak dosud jsem ti přála? Mimovolně by se srdce moje od tebe odvracelo, i musela bych pak svědčit všem, kdož tvrdí, že se člověk na vymodlených dětech málo radosti dočká. Co jsem se o tebe nastrachovala, naplakala, co k bohu navolala, aby aspoň tebe mi ponechal! Teď nastal čas, abys mi slzy a úzkost mou splatila, odměňujíc se mi za mou lásku poslušností.“

Stázička neodpověděla, vjížděl kočár právě hřmotně do Strahovské brány. Pozdvihla jen oči a na matce utkvěl tentýž nedůvěřivý, studený pohled, který ji vždy tak nemile dojímal. Tentokráte ho ale neviděla, vítala za branou radostně, jak starou známou, krajinu jí milou, povědomou, rok neviděnou.

To se ty stráně zelenají a ty jetele modrají! Zahrady stojí jako lesy, na všech mezích usmívají se ohromné kytice z planých růží do modrého nebe. Zasluguje letos červen jména svého v plné míře, jeť země pokropena květem ruměným jako porosena červánky.

V pšenici již vymetané tlukou křepelky a skřiváci přebíhají z pole na pole s chocholkami vesele pozdvíženými. Ach, tihle skřiváci, tihle skřiváci! Vzdech uklouzne rtům Stáziččiným a její oči dychtivě je stopují. Všecky myšlenky, které jí od velikonoc hlavu trudí a jimiž vždy tak velice matku i zpovědníka domrzí, projevivši je, v ní se probudí divokou mocí! Jak se radují malí ti zpěváčkové životu! Jak také se neradovati, vždyť mají proč! Druh žije druhu, kterého si zvolí, a člověk musí žít, k čemu jiní ho určí, a toho si musí vzít, koho mu dávají; jak se jim chce vzpouzet, již má z toho hřích. Co to vlastně hřích? Snad co bohu se nelíbí? Ó ne, co se nelíbí lidem. Psánoť, že bůh, svrchovaná láska, dovoluje, chce, ba nařizuje, aby se vše vespolek milovalo, živočich jako člověk; ale lidé zákona toho nechtějí, nestojí o blaženost srdce, jsou jen žádostivi panství jednoho nad druhým... Hle, tu se dva skřivani vznášejí do výšky, jak se tam třepetají! Již zmizeli v zlaté záři jasného dne, není jich vidět, jen plesání jejich se ozývá... co je pro ně Koňský trh, „Beránek“, bohatství, celý svět? Majít svobodu, zpěv, lásku... všechno!... Ostatní věci jsou věru jen samé hlouposti, do nichž nic není, při nichž člověk smutně jen živoří, promrazen nicotou svou. Jsoutě skřivani moudřejší a lepší lidí...

Mezitímco dcera takto tiše rozumuje, prohlíží si panímaminka z kočáru obilí. Je spokojena, stojí jak náleží pěkně, jen aby do toho nepřišly nějaké kroupy. Snad že neprijdou, proč by bůh ničil, čemu dopřál dosud takového zdaru? Ale možno, že tak učiní přec; lidé jsou teď tuze zlí, pyšní a lehkovážní, kdo ví, zdali na ně nechystá nějakou pohromu, aby se vzpamatovali. Jenže pak arcí trpí nevinný s vinným, ale jakáž pomoc! Musí metlu svou přec jen někdy ukázat, aby se vědělo, on že pánem. Ovoce bude letos také hojnost, aspoň spadne nějaký groš zas na másle, budou—li mít lidé něco jiného k chlebu, dětem nebude zima také tak dlouhá, dostane—li se jim někdy toho ohryzku.

Blíží se kočár vesnici, tu a tam objevuje se již domek, před každým se rozkládá keř bezinkový s květy tak velkými jako bílé talíře. Nebožtík muž je tuze rád jídal smažené. Vstoupí jí slzy do očí při vzpomínce té. Chudák! Dej mu bůh nebe, byl to přec člověk dobrý jako kousek chleba, třeba se neuměl ohánět a otáčet jako muži jiní, zato zas nekouřil a nepil jako ostatní. Zdaž by si byl někdy pomyslnil, když s ní ve stánku ryby trhal, že bude jednou tandlířka o jeho dítě říkat? Za domky rozvětvují se velké ořechy stínící střechy; na co jen ti lidé myslí, že to tak nechávají. Kape z panoh po každém dešti bůhvíjak dlouho, zatéká pak voda za dochy a šindele, neustále správký potřebí.

Před domky běhají malí košilatí kluci, bělovlasí, až strach opálení, jak vidno, právě převlečení. Jak dlouho ta čistota asi u nich potrvá? Co nevidět budou jako smolíci, za čtvrt hodiny nepozná mezi nimi matka vlastní dítě, tak bude ta malá chamrad' pořízena. Je také vidět do sednic vydrhnutých, svátečně upravených. Pletou tam matky děvčata, půjde dnes, kde je která, za družici. Všude na oknech visí bílé šaty s červenými mašlemi a za okny stojí košíčky proutěné, z nichž budou sypat před velebnou svátostí květiny. Samy je tu matky tomu parádění učí, a pak si stěžují, že jim nechtějí holky v jiném chodit než v hedbávných kabátcích. Co teď je, nikdy nebylo; nemají matky žádného rozumu, a pak ho mají mít děti; navěšely by na ně bůhvíco, ať už na to v domě je, či není. Ovšem dnes je něco jiného, stojí je ke cti a slávě boží.

Již je vidět kostel, pěkný to chrám, v každém městě by mohl stát; ale vždyť chtějí mít venkované také něco hezkého, budiž jim tedy dopřán. Za chvíli přijde hospoda, zdalipak někdo z ní vyjde, až poznají kočár od „Beránka“? Jakkak ne, tu jsou oba, hospodský i hospodská. On smeká zdaleka zelenou svou aksamitku a ona kývá hlavou, co může, a ukazuje rukama, dnes že si dá na obědě obzvlášť záležet, jen aby se panímaminka u nich zas po procesí stavěla, jako každý jiný rok, že bude zajisté s kuchyní i letos spokojena. Panímaminka také kývá, že přijde, ale přec ne tak jako jiná léta; přišlo jí na mysl, že tam bude obědvati nejspíše s tandlířkou. Vždyť jsme si to hned mysli, že přec jen trochu zhrdne, přijde—li jednou k tomu, že si s ní bude říkat „maminko“.

Vjíždí kočár do klášterního dvora stromořadím starých lip. Ti páni páteři to mají hezké, tak spořádané, tak čisté. Na kalu opodál šplouchají se kachny, nic nedbajíce velikého svátku. Ano, kde je voda, tam se drůbež daří, vyvede se zcela jinak než u „Beránka“ na dvoře, ač se tam po krk máchá v ovse. Ejhle, tu i kvočna s kuřaty, mnoho—li pak jich má? Deset, dvacet, jedenadvacet, kdo by to byl řekl! Panímamince vyláhlo se letos jen šest, a ta jsou ještě nějaká krňavá, vodí je slepice do maštalí mezi koně, každou chvíli na některé depsnou. Již si umínila, že si letos naposledy vejce nasadila, je s tím jen práce, zlost a lítost—

Kočár se zastaví ve stínu nedaleko kostela, je tu již kolik povozů. Ach, tam v tom přijela asi tandlířka, je to bryčka z „Červeného orla“, kdež má svou nejstarší dceru provdanou, panímaminka ji dobře poznává, vídá ji v ní v neděli někdy vyjíždět. Tedy se sem přec vyráčila! Ach, tam u vrat kostelních stojí Petříček s bratrem, přivezli se s tandlířkou; Petříček se o tom onehdy zmínil, že mu to nabídl. Čeká zajisté na panímaminku, aby jí ještě něco nutného pošeptal. František nejde s ním kmotře své v ústrety, zmizí v kostele, jak poznává, kdo to slézá, ale nikoli tak rychle, aby neviděla Stázička, že je bledý jako nebožtík. Zbledne také a její ruka hledá podporu jako ráno, když jí matka napověděla, co se dnes připravuje. Zachytí se stromu a zas myslí panímaminka, že jí omdlí v blahém očekávání, poznavši jako ona povoz z „Červeného orla“.

„Jen se přec pamatuj,“ šeptá jí matka káravě, „nedej na sobě tak znát, co bys ráda. Upřímnost je sice pěkná ctnost, ale před těmi lidmi není na svém místě, to víš, že jsou beztoho hrdí. Nedáš—li na počátku na sobě záležet, dostaneš se ihned pod ně, a toho ty nemáš potřebí.“

Při tomto malém kázání opravuje panímaminka samolibě dceři modré atlasové šaty a límec z dobrých krajek, na němž visí na sedmi šňůrách perli jako hrachy velikých skvostný kříž.

„Teď jdi hezky na kruchtu,“ dodává, prohlížeje si ji ještě jednou ze všech stran, „a hled, abys jaksepatří zpívala. Po mši mne v kostele hledat nemusíš, jak bys vypadala, kdybys se v tlačenci zmačkala, čekej na mne raději v zahradě u prvního oltáře. Přidá—li se ke mně při procesí tandlířka se synem, polib jí ruku, aby věděla, že i já mám dítě svoje dobře vychované, nejen ona. Ale Ferdinandovi nedávej najevo, že ho máš za hezkého člověka – ejhle, copak to zas najednou sebou škubáš jako divá? Nezačíněj mi, kdes dnes ráno přestala, připomeň si, co jsem ti v bráně pověřila. Budeš—li dobrým, poslušným dítětem, budeš mít nadál ve mně dobrou matku, ale zkazíš—li mi dnešní den nějakým bláznovstvím, pak věz, že se k tobě až k nepoznání proměním. Jak tys přání mého nešetřila, tak já pak spokojenosti tvé šetřit nebudu, nedočkáš se z mé vůle již chvíle utěšené a radostné, co budeš pod mou střechou.“

Nemyslila to panímaminka tak zle, jak to dělala, ale uznala za dobré dceru rozmarnou v rozhodné chvíli přísně napomenout, aby svoje štěstí sama si nezkazila. Pronášeje tato slova, obrátila se ke kostelu, kdež s Petříčkem se vítala. Pověřil jí, že paní tandlířka vedle sebe v první škamně místo jí schovává, aby si jistě k ní přisedla.

Na lichotivou tu zvěst mrštila sebou panímaminka jako mladá dívka do kostelních vrat, ještě jednou dceři za ní krácející významně pokynuvši.

Stázička, vstoupivši do kostela, zůstala u vchodu státi, pohlížeje za matkou. Byl ještě řídce naplněn, mohla tedy pohodlně pozorovat, kterak se pozdravuje se sousedkou z Koňského trhu a jak ochotně povstává pan Ferdinand ze škamny, aby ji pustil na místo pro ni uchystané. Činil tak, jako když hodný chlapec dávno předtím naučený úkol vykonává, načež se postavil vedle obou matek k stolici, rozhlížeje se pohledem všech lidí se tážajícím: Zdaž z vás viděl kdo člověka tak dokonalého, jako jsem já? Nepřechválil ho Petříček, byl to pravý výlupek: šaty jako když naň uleje, na hlavě mu nestojí jediný vlasek, zlaté brejle hrdě se mu na nose třpytí, knoflíkem u své hůlčičky hladí si hladoučkou bradu. Věru, žádný to div, že ho chtějí slečny inšpektorovic a radovic, které umějí dobře německy a ve všem se znají, co na svět patří.

Stázička vylítne jako střela po příkrých schůdkách na kruchtu. Postaví se na svoje místo, František se postaví vedle ní, položí jí noty na pulpit. Třesoucí se ruka jeho zavadí o ruku její; ona naň pohlédne a usměje se naň jako tehdaž na pavlači při měsíčku – v úsměvu tom výpověď války celému světu, smlouva pro život!

Slavné to byly dnes služby boží v kostele svatomarkytském, nemusili Pražané litovat, že sem vážili jízdu. Nikdo

ale nehleděl na kněze u oltáře, nikdo na vystrojené družice, které okolo něho se shromažďující jindy všecku pozornost k sobě vábily; zraky všech byly obráceny ke kůru, odkud zaznívala mistrovská hra na housle provázející hlas dívčí vpravdě andělský. Takové zvuky neprochvívaly ještě svatyni tu, co stála. Così podobně krásného neslyšeli Pražané nikdy ve svých kostelích, dostávalo se jim pochoutky podobné jen v divadle, přicestovala—li zdaleka nějaká slavná zpěvačka. Ani tandlířka nemohla odolat, musila se několikrát poohlédnout ne tak kvůli zpěvu, jako že jí lahodilo, že budoucí nevěstě celý kostel s nadšeností tak zbožnou naslouchá. Postoupila tím v její vážnosti tak vysoko, jako kdyby byla uměla dobře německy. Jen pan Ferdinand jediný ze všech přítomných stojí po celou mši nepohnutě a usmívavě vedle škamny dosud jako hodný chlapec. Nehledí zlatými brejlemi ani vpravo, ani vlevo, neslušelo by se tak na muže, který má „karakter“, aby ho jiné zaujímal než vlastní důstojnost, a ostatně mu matka doma neporučila, aby projevil obdiv pro zpěv své nastávající, a on jiného nedělá, než co mu rozkáže. Jediná výstřednost, již si dovoluje, je, že si hladí knoflíkem své hůlčičky hladoučkou dívčí svou bradu.

Veliká mše se chýlí k svému konci, zazní „Pange lingua“, celý kostel zpívá se zpěváky na kruchtě. Dokonali sólisté svoje úlohy. Stázička odstrčí noty, František také, mají se oba k odchodu. Ochotně jim dělají ostatní hudebníci místo, nediví se, že nevyčkávají konce mše, jsou unavení, chtějí si zajisté před procesím chvilinku někde venku v chládku odpočinout. Velice se oba namáhali pro slávu všech, bude se zajisté mluvit zejtra po celé Praze o mši tak dokonale provedené a každý, kdo v ní spoluúčinkoval, bude mít z toho čest Stázička kráčí kvapným krokem napřed, obracejíc se před kostelem k zahradě klášterní, kde má prý matku u prvního oltáře očekávat. František s houslemi svými pod paží ji následuje. Žádný z nich nemluví, oba jen těžce oddychují.

Pravý to den Páně dnes, sváteční klid vznáší se nad klášterem a jeho kvetoucím okolím a vane z vonného chladu jeho. Na trávnících mezi stromy, ozdobenými dozrávajícími třešněmi jako šňůrami korálovými, stojí již seno v kupách, na záhonech okolo pěšinek hoří pivoňky a ohnivé lilie mezi kosatcem a narcisky, a na keřích pukají právě teď první vlhké růže. V chodbách z vysokého stromoví, dle starodávného vkusu rovně jako smaragdové stěny zastřiženého, hvízdají ztichounka kosové.

Před kaplí sv. Vojtěcha v houští starých lip postaven první oltář, okolo něho ještě pusto a prázdno, nikde človíčka dosud, jsouť František se Stázičkou první pobožní, kteří k němu připutovali. Když jindy na místo to přibyli, bývala první jejich cesta do kaple nad studánkou se klenoucí a Černý Petříček si to nedal vzíti, vykládal jim rok co rok, že studánka ta hnedle devět set let stará. Vznikla prý, když Čechové svého ctnostného biskupa sv. Vojtěcha, vypuzeného z vlasti nešvarnostmi pohanskými, jichž tvrdošíjně se přidržovali, kajícně a úpěnlivě zas nazpět povolali. Za celý čas jeho vzdálenosti kapka deště v celé zemi nepadla, všecky studánky vyschly a v bahně řečišť ryby hnily, i poznali Čechové konečně, co to bůh trojjediný a s kým jest. Mnoho lidu mu táhlo v ústrety, v čele maje knížete Boleslava s celým dvořenínstvím jeho. Právě na tom místě setkali se zeměvládce a biskup svatý, jenž na důkaz, že skutečně povolán šířiti učení božské, vroucně k Všemohoucímu se pomodlil, aby přestal národ kvůli němu trestat, načež se spustil hojný nad celou vlastí déšť a u noh knížete vyprýštila studánka, což ho tak dojalo, že učinil slib, zde že vystaví klášter. Dostal slovu svému, založiv zde první mužský klášter v Čechách, a pěstoun sv. Vojtěcha, Radla, ustanoven za jeho prvního opata. Skupení v životní velikosti do dřeva vyřezané, nad studánku postavené, zvětňuje výjev ten, stojí tam sv. Vojtěch v hávu poutnickém, za sebou maje pěstouna svého, jenž se ohlíží po jelenu se pasoucím a kníže Boleslav s rukou k čelu pozdviženou pojímá právě myšlenku založení kláštera.

Dnes si kaple ani nevšímají, nevidí ji snad ani, nevšímají si vůbec ničeho, mají jen smysly pro sebe. Jak se octnou v chránlivém stínu starých stromů, kamž nedostřehne z cesty zahradní pohled všetečný, popadnou se za ruce a zahloubí v sebe zraky.

„Stázičko,“ volá mladík a zoufalou bolestí chvěje se mu hlas, „již to déle snést nemohu, jsem se svými silami u konce! Nechci vidět, co se děje a díti bude, bych se čehosi hrozného nedopustil. Dnes ještě, teď hned odsud uteku do širého světa, kde se svými houslemi se protluku. Nemohu se stát knězem; neb místo Panně svaté bych se klaněl v srdci svém jen tobě, tebe bych spatřoval v každém jejím obraze – nechci lhát bohu a ho podvádět, nechci mu křivě sloužit u oltáře. Nemohu si pomoci, hraji—li na svoje housle, tož se mi zdá, že konám bohoslužbu nejvyšší, že ho nejlépe poznávám a velebím... Ano, není mi pomoci, musím odsud, nejsem ničím, nemám nic; nechť přemýšlím až do šílenosti, kterak bych si tě vydobyl a od matky zasloužil, na nic přijíti nemohu – prchám od tebe, ty moje nejdražší, z celého světa mi nejmilejší, abys jsouc sama nešťastná aspoň moje neštěstí neviděla...“

Stázičiny tváře zahořely, mocně stiskla jeho ruku k prsům silně buchajícím.

„Ano, odejdeš do širého světa ještě dnes, a to teď v tu chvíli, ale ne sám, odejdu s tebou,“ praví mu vášnivě, pevně a rozhodně. „Tys byl v duši mé, než ještě o sobě věděla v mrtvém spánku bezradostného svého dětství,

teré mi připravila matčina sobecká o mne bázlívoř. Měřila jsem čas jen podle tebe, když ty v naší temné světnici jsi se objevil, byl pro mne svátek; spatřit tě, vědět, že dlíš mně nablízku, že na mne pohlížíš skrytě, ostýchavě a laskavě, šlo mi nad všechen můj šperk, a blahobyť můj vedle rozkoše té zdál se mi hloupý a neapný, pohrdávala jsem jím. Probudila jsem se maně k životu, pochopivši, že nejsi mým, nýbrž že mně můžeš a máš odnat býti..., nenamítej mi ničeho, nepřicházej mi se žádným hříchem: oni na nás se prohřešují, ne my na nich, ty máš bratrovi dopomoci k věčné slávě, zahodíš—li vůli a svobodu, a já matce k vezdejší, provdám—li se za syna ženy domýšlivé, již se bůhvíproč slepě koří – kterážto strana druhé křivdí a jí ubližuje?

Prcháme jen před násilím a neupřímností, kdož nám to může zazlíti? Což bychom neprosili, neplakali, vědouce, že je obměkčíme? Ale tu vše marné; vyřkli, že nás přelomí, když se jim nedáme ohnout, nemůžeme svolit k vlastní zkáze, chtít svoje neštěstí, krk podat noži. Ale jestliže v tom, co konat hodláme, přec jen provinění proti bohu, nuže padniž jedině na mne, trestej mne bůh za ně samotnu ve svém očiřci – nemohu jinak, musím s tebou tu na světě jen jedno býti, jako je kořen a peň zde té lípy jen jedno; bude—li s tebou zle, budiž mně také zle, bude—li tobě dobře, mně také dobře bude; jinému životu nerozumím, do jiného se nemohu vpravit, jestli mne odstrčíš, hrob můj jsi tím vykopal – odejdi beze mne a optej se na mne za měsíc, pod zemí se ti ozvu –“

František místo odpovědi strhl dívku náruživě v náruč –

Vtom se rozzvučely na věži kostelní zvony, ozvaly se do zahrady zvuky varhan, zahlaholily trouby a kotle, procesí se bere z kostela k prvnímu oltáři.

Stázička mladíku se vymkla.

„Jest nejvyšší čas,“ šeptala, „pojď, následuj mne, mám vše vymyšleno –“

Uchvátili se za ruce a spěchali zahradou ke klášteru, jímž byl dnes pro procesí průchod otevřen. Ještě jednou se ohlédli, viděli přes křoví, kterak se blíží průvod cestou, již se před chvílí ubírali k prvnímu oltáři. Napřed táhli ministranti s vlajčími praporci, za nimi dlouhá řada žáčků, pak cechy s ověčenými korouhvemi, nato zástup družicek sypajících květiny před kněžstvem v bílých pluviálech, v jejichž středu nese opat velebnou svátost, a v jejich čele krácejí mladí klášterníci, hořící svíčky v rukou –

„Nikdy, nikdy!“ zachvěje se František.

Za opatem hrne se lid a v první řadě mezi honoracemi vykračuje si panímaminka vedle tandlířky a syna jejího. Za nimi kulhá Černý Petříček nemálo hrd a uspokojen, že vše tak výtečně dokonat; matky si jak náleží rozumějí, svatba jako by již zejtra byla. Co jen si ti lidé jednou počnou, až ho nebude ve stánku na Koňském trhu? Pohlíží k oltáři, kde jsou ty „děti“, podívá se rád na Stázičku, jak si bude počínat, až uhlídá, na jakého to ženicha pro ni vychytral; říká se, že se musí každá nevěsta devětkrát zbláznit, ale Stázička se zajisté zblázní asi dvacetkrát. Dostane se za mužíčka jako výlupek, který kouká jako jehňátko, vedle toho má „karakter“, nosí zlaté brejle a chtějí ho slechny od stavu, které umějí dobře německy –

Znovu se popadnou „děti“ za křovím za ruce a uhánějí klášterními chodbami slavnostně ozdobenými. „Nikdy, nikdy,“ opakují stále, až se dostanou na dvůr, kdež čekají v stromořadí lipovém kočáry Pražanů na své pány.

„Poslyš, Václave!“ budí Stázička hurtem kočího, „dovezeš nás teď do Hvězdy k naší mlékařce. Chce panímaminka vědět, jak se jí daří, stůně prý těžce.“

Václav práskne ochotně do koní a kočár jen letí k Hvězdě. Nediví se, že vyprovází František pannu Stázičku, vždyť je u „Beránka“ jako dítě z domu; nediví se, že vysílá panímaminka dcerušku k mlékařce, i on slyšel, že povážlivě stůně, a ví, že jí panímaminka velice přeje; nevzpomene si, že by bylo na návštěvu u ní času dost po procesí, není dobrý Václav velikým přítelem hloubání a rozjímání, udělá dobře a rád, co mu paní jeho nařídí, a na tom má dost.

Stázička vejde sama k mlékařce do chalupy a obměškává se u ní dosti dlouho. Když opět vyjde a ke kočáru se přiblíží, neví Václav dříve, že to ona, až k němu promluví. Přestrojila se panna Stázička u mlékařky za děvče vesnické.

„Jde mi o žert, nezkaz mi ho,“ žádá Václava, „vrať se prázdný ke kostelu, půjdu pěšky, chci panímaminku překvapit. Neboj se, že se mi cestou cosi stane, mámť s sebou Františka. Zde ten balík s mými věcmi dobře ulož do truhlíku pod sedadlo, je v něm věcí za mnoho set, nedávej ho nikomu cizímu do ruky, odevzdej ho panímamince.“

A zavěsivši se do Františka, pustí se panna Stázička s ním přímo do pole. Volá na ni kočí, tudy že se do kláštera nedostane, ale ona mu kyne jen rukou, aby jel a o ni se již nestaral, že dobře ví, kudy má jít a nejít. Nechá ji tedy

Václav spánembohem se ubírat, kam jí libo; co ostatně na tom, zajde—li si; vždyť beztoho celý rok nikam nepřijde, nechť se tedy trochu proběhne, když se jí k tomu příležitost vhodná naskytne. Stát se jí nic nemůže, vždyť je při ní František, což tolik, jako kdyby šla s vlastním svým bratrem.

Václav se vrátí bezstarostně s prázdným povozem do Sv. Markyty, cestou sám pro sebe se usmívá, co asi řekne panímaminka, až se jí dcera představí v selském kroji. Byltě přesvědčen, že ani ona ji nepozná, pokud k ní nepromluví. Nač si ta panna Stázička právě dnes nevzpomněla, o Božím těle napadne ji choutka masopustní!

U prvního oltáře ohlíží se nejen Petříček, ale i panímaminka a tandlířka po Stázičce, ale kde nic tu nic; nechť se sebevíce rozhlíží, přec nespatri po ní stopy. Panímaminka neví, co si má počít hněvem a nesnázi, tandlířka zatíná rty patrně uražena, že nastávající nevěsta tak málo jeví horlivosti setkat se s ní a projevit jí svou úctu. Černý Petříček stříhá zlostně malýma očičkami svýma, obchází oltář v kruzích pořád větších a větších, vdírá se ve všecka skupení jej obstupující, aby se podíval, zdali někde mezi lidmi nevězí, nemohouc se z tísně dostat, neb nečeká—li na matku kdesi opodál, ale nikdež nezahledne ani stínu modrých atlasových jejích šatů, na které ho panímaminka zvlášť upozornila, přesvědčena jsouc, že na procesí má je jen ona jediná podobné. Kdyby tu byl aspoň František, aby mu ji pomohl hledat, ale bůh suď, kam i ten kluk se poděl. Je to holý kříž s těmi „dětmi“. Jen pan Ferdinand zírá zlatými brejlemi klidně, usmívavě a důstojně na svět, on se nehněvá, poněvadž mu to matka dosud neporučila. Až mu k tomu dá rozkaz, teprve potom začne se horšit, dříve ne. Prozatím plní první její nařízení před odjezdem mu dané, aby se choval co možná vlídně a příjemně k „Beránkovům“, nevěsta s takovým jménem že nenadběhne člověku každý den.

Procesí se hne k oltáři druhému, naše společnost je pevně přesvědčena, tam že se setká konečně se zbujnicí, ale hle, očekává ji tam tentýž klam. Zas obíhá Petříček oltář a celý zástup lidí, pátraje po modrých atlasových šatech, a opět nespatri od nich nejslabší stín. Zas se mrzí, že tu není František, ale stůj! Dosti možná, že přišlo Stázička po mši zle horkem a unavením, a on teď při ní? Snad kamsi v kláštere ji zavedl, aby se zotavila? Takové to je a ne jiné, ba nemůže to ani jiné být!

Rozeběhne se všecek potěšen zas k panímamince a sdělí jí náhled svůj. Ona s ním souhlasí, prosíc ho, aby se po dceři sám dále pídil, že jí nelze opustit přítelkyni tak váženou, kteráž jí prokázala právě čest, že přijala s panem synem pozvání k dnešnímu obědu v hostinci zdejší.

Prohledá Černý Petříček klášter, všude vnikne, kam jen dovoleno vstoupit, každého se zeptá, zdali neviděl bledou dívku v modrých šatech s perlami na krku a hochu, který si nese housle, ale všude přeptává se nadarmo. Kdo zná Stázičku a Františka, naposledy je spatřil na kruchtě a pamatuje se, že společně odešli, než byla mše ukončena.

Mezi hledáním a přeptáváním dostane se Petříček až do stromořadí lipového na dvůr mezi kočáry, i vidí s úžasem, že Václav právě odněkud přijíždí. Postoupí k němu, aby mu řekl, že to není hezké, že bez vědomí paní své koná na svou pěst nějaké projíždky, a tu se doví pod rouškou prozatímního tajemství, koho vezl a co zamýšlí Stázička.

Černý Petříček ponejprv v životě svém zpitoměl. Copak je to děvče skutečně nějakým zlým duchem posedlé, jak matka tolikrát mu žalovala? Jak jí to přednést, že běhá po poli v selském přestrojení? Jakou měl s regentkou práci, než na ni vyžrál, a ta malá nevyspalá opička ohrožuje teď celé dílo jeho bláznovstvím svým! Že nemá aspoň František tolik rozumu, hledě, aby ji dostal do kolejí slušnosti, ale on je také takový tajný pošetilec, celou noc dnes zas prochodil po Koňském trhu, a přec mu tolikrát řekl a teprve včera večer zas opakoval: staň se co staň, ať při zkouškách projde či neprojde, že ho do semináře dostat musí, a kdyby se celý svět proti němu spikl.

Naštěstí napadne Černému Petříčkovi, že četl v jedné staré kronice o jisté princezně, kteráž jedouc svému ženichu, cizímu to králevici, s komonstvem svým v ústretu a chtějíc ho dříve, než se s ním zasnoubí, poněkud poznat, v hostinci, kde s ním se setkat měla, za děvče služebné se přestrojila a krmě na stůl nosila, kdež on, očekávaje nevěstu, se svými soudruhy hodoval. Když vypravuje před oběma matkami, co se o Stázičce dověděl, dodá, že dívka dětin ská, domýšlejíc se, oč se jedná, týmě způsobem asi pana Ferdinanda vyzpytovat hodlá.

Panímaminka vyslechla Petříčka, jsouc mu vděčna, že si vůbec něco o Stázičce myslí, ona již neví, co by si o ní myslila. Že jí takový kousek vyvede, nebyla by se nikdy, nikdy o ní nadála. Jak důtklivě a přísně ji napomenula ještě před kostelem, aby se nedopouštěla žádné výstřednosti, a ona jí přijde nato s takovou! Inu počkej, však já s tebou, ty nezbednice, zatočím, hrozí jí v duchu, jestli jsi si svoje štěstí dnes zkazila, zrovna tak budu s tebou nakládati, jak jsem ti to slíbila. Poznalas matku dobrou, poznáš matku zlou, pod jejížto střechou ti již nebude, jak ti bývalo!

Tandlířka se nutí do úsměvu, přitom pohlíží na panímaminčin řetěz a prsteny, musí se sílit pohledem na drahé ty

věci, aby neřekla cosi kousavého. Na kom se blyští takové klenoty, je přec hoden jakési šetrnosti, ostatně se hodlá o to postarat, dostane—li se Stázička za Ferdinanda, aby zkrotla; sama vezme otěže do ruky, musí jít pak dcera i matka cestou její, a ne svou.

Panímaminka je blažená, že tandlířka trvá v rozmaru milostivém a i syn její se nemění. Nemůže se dočkat konce procesí, aby se s nimi dostala do hostince, kde svévolná dcera tedy konečně dojísta na ně čeká.

Ale v hostinci nikdo o Stázičce neví, a nechť se okny rozhlíží na všechny strany, nikdež ji nelze na polních cestíčkách spatřiti.

„Zbloudili,“ tvrdí Václav, „vždyť jsem jim to hned řekl, že nejsou na cestě k Markytě, ale nechtěla si dát panna slečinka ode mne říci, běžela jako hříbě přímo do polí.“

Zůstalo tedy při tom, že Stázička, zamýšlejíc asi vesnici obejít, aby se s nikým známým nesetkala, zbloudila, a panímaminka se rozhodla, že se nebude na ni čekat s obědem.

Sedli tedy ke stolu, ale nikdo neměl chuti, nikomu se nechtělo ni do jídla, ni do hovoru. Panímaminka polykala neustále slzy největší rozhořčenosti. Jak se na oběd ten těšila, nežádala si více od osudu, když jí dopřál toho spojení, a hle, taková ji očekávala mrzutost a hněv. Když tandlířka couvne, zdaž jí to může zazlíti? Jak se jí diviti, leká—li se nevěsty tak málo šetrné, zdvořilé, a tak neslýchané bujnosti si libující? V den zasnoubení si vyběhne bůhvíkam a není k dočkání; co by ona řekla, kdyby se toho byl dopustil pan Ferdinand! Ach, jaký to vzorný človíček, jaký z něho bude jednou dokonalý zeť, on jediný se dosud usmívá, on jediný jí u stolu, a s jakou to chutí!

Je po obědě; panímaminka jde do kuchyně objednat kávu, jen aby měla co mluvit a co konat, postavení její je pořád traplivější a traplivější. Když se vrátí ke svým hostům, nalezne u stolu jen Černého Petříčka – tandlířka ve vsí tichosti i se synem odjela – je po všem. –

Panímaminka klesla na židli a dá se do usedavého pláče. Petříček koulí svýma očičkama, divže mu z hlavy nevylézají; i on se nenadál, že dnešní den tímto způsobem zakončí.

„Dejte zapřáhnout, Petříčku!“ volá panímaminka, když se dosyta ze své zlosti a lítosti vyplakala, „odjedu jí, když se celý den toulala, nechť hledí, jak se pěšky do Prahy dostane – ať se z toho rozstůně nerozstůně, mně je to jedno, nebudu ji litovat, tu nevděcnici. Každý mně to říkal, že se na ní málo radosti dočkám, když jsem si ji od Boha tak usilovně vymodlila – ale neprojde jí to, jak si myslí, pozná mne; nebude u mne teď již žádný med lízat, opláče dnešní den sto a stokrát, to uvidí.“ –

Nebyla dobromyslná panímaminka ve své trpkosti proti dceři téměř k poznání a Černý Petříček se jí nedivil. Oblíbila si myšlenku vstoupit s tandlířkou ve svazek příbuzenský, jako on chtěl míti z bratra kanovníka na Hradě pražském. Byl by si asi rovněž tak počínal, bratrské k němu lásky se odříkaje, kdyby mu byla naděje ta selhala.

Právě chce její rozkaz vykonat, tu vejde kočí jako zavolán do pokoje. Kroutí rozpačitě v rukou premovanou čepicí, k dnešnímu dni schválně koupenu, a koktá, že uznává za povinnost panímamince něco sdělit. Přibyl prý totiž před chvílkou na dvůr pláteník, jenž od dávných let u „Beránků“ nocuje. Dal se s ním, jak samo sebou se rozumí, ihned do řeči a slyše, že panna Stázička přestrojivši se u mlékačky ve Hvězdě za vesnické děvče, aby panímaminku překvapila, není od té chvíle k dočkání, vzpomene si náhle, že to byla přec jen snad ona, již viděl odpočívaje dnes o polednách na tři hodiny cesty odtud v hájku vedle silnice. Seděla tam dívka selská s mladíkem v městském kroji, jenž měl vedle sebe housle ležet a v němž okamžitě studenta poznal. Drže dívčiny ruce ve svých, neustále k ústům je tiskl. Pomyslí si prý, že dívka ta Stázičce od „Beránka“ podobna a ti dva lidičky že se milují jako holoubkové.

Panímaminka zůstala na tuto zprávu, jako když ji omráčí, a Černý Petříček zbarvil se domodra. V sloup proměněn, bez hnutí zíral očima vyvalenýma na kočího takovým způsobem, že ten konečně uchvácen strachem utekl.

Pozdě v noci teprve paní od „Beránka“ a Černý Petříček tak se zotavili, že mohli odejet do Prahy.

Snadno pochopitelně, že se strhl náramný povyk po Koňském trhu, když se příští ráno čeládkou od „Beránka“ rozeslo, že včera o procesí u Sv. Markyty Stázička s Františkem Černého Petříčka uprchla. Všeho by se prý byli lidé spíše nadáli, než že tyto dvě „děti“ jednou takový kousek vyvedou. Myslílo se o nich vůbec, že neumějí ani na pět počítat.

Byliť ovšem lidé, kteří panímamince nehodu s dcerou dosti přáli, nechť prý také zas jednou zkusí, jak je člověku zle, dosti dlouho se prý měla dobře. Avšak největší část jejích známých ji upřímně litovala; vždyť před nikým nikdy vody nezkalila, a teď se taková nehoda na ni přihnula; nebyla to věru maličkost, ztratit jedinou dceru tímto

způsobem, dočkat se nevděku na ní i na vychovanci, jemuž vždy tolik věnovala přízně. Taktéž se dařilo Černému Petříčkovi. Jedni se mu smáli, že takový vyhlášený prorok a mudrc, jenž vše věděl a všemu rozuměl, co v celém světě se dělo, o tom neměl tušení, co právě mu na očích se kulo. Druhým zas toho bylo líto, že právě jemu, muži tak poctivému a dokonalému, se dopustil bratr hříchu: upláchnul Bohu pro dívku.

Černý Petříček byl po mnoho dní jako zdrcen a zničen; pochybovali o něm lidé, že se kdy zas vzpamatuje. Nemluvil, nejedl, na nikoho ani nekoukl, nebylo lze z něho vytáhnout jediného slova. Nečinně seděl na truhle, kde uprchlý bratr tak často a vroucně sníval o losu volnějším, šťastnějším v náručí lásky, podkopává v skrytosti nejdražší jeho plány, podtínaje všechny hrdé jeho do budoucnosti záměry, a zapomněl i leštit svoje knoflíky. Panímaminka nesla osud svůj snáze. Stojíc v průjezdě plakala a žalovala celý den, vypravujíc každému, kde měl chuť ji poslouchat, co jí to vyvedla ta její holka, již chovala jako v plenkách, kterou nesměl ani větříček ofouknout, jež měla tolik hedbávných šatů, že nemohla ani svou jarmaru pro ně zavřít, a pro niž chystala tolik pěkných, skvostných věcí pro případ, kdyby se jí něco náhle „hodilo“.

Že se jí již něco „hodilo“, co bylo podle matčina, ale nikoli podle přání jejího, čím jí vyhrožovala, nebude—li jí po vůli jednat, a že právě za tou příčinou asi uprchla, bojí se, co na ni čeká, nevezme—li si, koho matka pro ni chystá, k tomu ovšem nedodala, a Stá zička se zdála každému pravzorem nejen nevděčnosti, ale i pošetilosti a rozmařilosti.

Každý z přátel přišel, aby panímaminku politoval a potěšil, jen jediná tandlířka nepřišla. Ač nikdo o tom nevěděl, co se připravovalo, přec za to měla, že utrpěl „karakter“ synův dcerou její náramnou pohromu, již nelze jí prominouti. Tvářila se, jdouc okolo „Beránka“ a spatřivši ji v průjezdu, jako by ji neznala, ba ani nikdy nebyla viděla, což bláhovou panímaminku skorem ještě více skličovalo než útěk dceřin. Někdy ji uchvátila chuť vylít si za vše na někom zlost a pomstít se za to, co musí trpět. Nejpřiměřenější osobou k tomu se jí pak zdál arcí Černý Petříček, na jehož důvtip tak velice byla spoléhala. Ale vidouc, jak je sám dojat, pravý zázrak, že se těžce z toho všeho neroz nemohl, mlčela; zdálo se jí hříchem přidávat mu ještě hořkosti výčitkami. Měla se na pozoru, aby jí před ním nějaké ostré slovíčko o Františkovi neuklouzlo, a raději, kde mohla, se mu vyhýbala. Nebylo toho však potřebí, on ji nejen nehledal, ale byl také rád, když se s ní setkat nemusil. On zas na ni se hněval, že na mladé lidi lepší pozor nedávala, když spolu hrávali a zpívali, a starý jejich svazek přátelský značně tím vším se uvolnil. Nepřekročil Petříček od oné události ani jednou práh „Beránka“.

Ano, Černý Petříček, vždy tak bodrý, sebevědomý, oplývající dobrými radami, vzácnými pokynutími, skvostnými pořekadly, jenž vždy nachlup uhadl, co nikdo krom něho neuhodl, byl zničen a zdrcen; neb čím se mu lidé potajmu smáli, to opakoval sám sobě desetkrát trpčeji a jízlivěji, než to asi činili nejúhlavnější jeho nepřatelé. Na každého vychytral a vyzrál, a najednou vychytraly na něho dvě pouhé děti, které považoval co do vtípu a povahy za nejnepatrnější osůbky na celé zeměkouli. Nevrlé teď odháněl každého kluka, který ho přišel žádat, aby mu pomohl z bryndy, a drsně odepíral své rady každému, kdož ji přišli hledat, nikterakž však, jak lidé se domnívali, jen z myslí zkormoucenosti nad ztrátou bratrovou, nýbrž že si přestal důvěřovati. Byloť jeho mínění o vlastní neomylnosti do nejhlubších základů takovým způsobem zviklánó, až přestal i v tajnosti srdce raněného lidí litovat, že ho jednou ve stánku nebude. Hrozné prodělal chvíle, tak hrozné asi jako učenec, jenž obdařiv svět novou soustavou vědy své najednou se doví, že ji nejposlednější jeho žák až do posledního článku vítězně vyvrátil, vydav ho posměchu světa.

Teprve asi za týden, v němé, hlodavé pitomosti strávený, vrátil se ke svým knoflíkům, ale kolik jindy při nich zažil hodin veselých a uspokojených, kochaje se v hrdém vědomí, že všichni ti lidé okolo jeho stánku kolující jsou proň průzrační, žeť pravou maličkostí vyzpytovati, co v srdcích skrývají, a použití jejich slabosti proti nim co zbraně, tolik jich teď při svém zaměstnání strávil neutěšených, hořkých, sevřen pokořujícím vědomím, že se podařilo nejneobratnějším rukám zatemnit slunce jeho slávy.

„Jen si to tak neberte, budete je tu mít oba co nevidět,“ těšivali známí panímaminku i Petříčka. „Dejte mezi lidi, že smějí zůstat svoji, však ona se zpráva ta k nim dostane a oni přiletí jako na křídlech. Bude pak pojednou konec vaší lítosti i lidským řečem.“

Ale takové návrhy popuzovaly paní od „Beránka“ i Petříčka v stejné míře, o takovém zakončení nechtěli ani slyšet. Očekávaliť sice oba také, že se uprchlíci co nevidět navrátí, ale nikoli jen na zprávu, že jim bude prominuto a vyhověno, nýbrž že si nebudou vědět ve světě rady. Bylať Stá zička všemu možnému pohodlí zvyklá, a František také co živ jaksepatří žíly nenatáhl ni při chůzi ni při práci; nezbude jim nic jiného, než aby se vrátili do holubníků svých. Stálť Petříček na tom, že pak musí bratr dále po dráze mu určené se ubírat, a panímaminka byla rozhodnuta dát Stá zičku k uršulinkám. Nepochybovala sice, že by i po onom přestupku pro ni muže našla, ale nechtěla si věnem jejím jeho vážnost koupit, k tomu byla příliš rozšafná a povahy neúhonné. Nemohl si dle

jejího přesvědčení žádný hodný muž vzít děvče, které se s jiným po světě potulovalo, a nějakým lehkomyšlníkem jí nebylo poslouženo.

Ale přes bezpečnou naději, že se mladí zločincové v krátkosti pro nedostatek prostředků navrátit musí – Stázička byla panímamince co nejsvědometěji všechn svůj šperk zaslala, neopomenuvši ani k němu přidat malý hedvábný šáteček s drobnými, které jí byla matka před odjezdem do kapsy strčila, aby mohla žebráky podělit –, přes to, že si panímaminka i Petříček stále opakovali, že jim to ve světě nepůjde, jak si myslí, děti se k nim nevracely. Konečně slíbila panímaminka hojnou odměnu tomu, kdo jí o nich bezpečnou zprávu podá, ale i to zůstalo bez účinku. Napomáhal jejich zmizení velice tehdejší válečný stav.

Bylo všude strachu a zmatku. Kdož si hrubě všiml dvou dětí vesnicí či městečkem putujících, očekávaje každou chvíli, že se u něho ubytuje houf vojáků?

Jednou jim ale přišli přes na stopu a dověděli se, jak a z čeho asi žijí. Vrátil se z Polska jakýs obchodník, jenž hnál odtamtud velké stádo k armádě. Byltě starým u „Beránka“ hostem, a nocuje i tentokrát pod jeho střechou, dověděl se ovšem ihned, jaká to nehoda hostinskou potkala. I vzpomněl si maně, že s uprchlíky asi na své cestě se potkal. Přibyl prý jako kupec právě na zemanský statek, když se tam slavil svátek statkářův divadelním představením. Kočující tlupa hudebníků bavila shromážděné panstvo uměním svým; vynikal v ní mladý muž mistrovskou hrou na housle a mladá žena okouzlovala všechny přítomné andělským svým hlasem. Zdáloť prý se obchodníkovi, stojícímu mezi služebnictvem v předpokojí, že mladou zpěvačku zná; i ona asi ho poznala, neb jdouc okolo něho sklopila prý způsobem velmi nápadným oči, všechna se zapálivši. Byl teď přesvědčen, že to byla Stázička od „Beránka“.

Nová to rána pro matku i bratra, nabývajících téměř jistoty, že jsou jejich děti ve spolku s komedianty a podobnou chamradí! Teď měla Stázička po svém kajícím návratu teprve klášter jistý. Vzali si tedy přes jen příklad ze skrývanků, které Stázička tak napjatě stopovala, jedouc s matkou na procesí k Sv. Markytě. Čím byl pro ně Koňský trh, stánky a jejich klepy, „Beránek“ a všechno v něm bohatství; čím sláva, čest a jmění světa toho? Učinili podle nich, zvolivše si za to volnost, zpěv, lásku...

Kdykoli se dostal Černý Petříček k bodu tomu v rozjímání svém o oné nešťastné události, sklesla mu ruka s knoflíkem napolo jen vyleštěným, i pohlížel pak tak dlouho do prázdna, až ho nějaký kupec neb soused otázkou nenadálou z němé, nepohnuté té zamyšlenosti mocně vytrhl. Čím to přes jen bylo, že ta Stázička utekla před ženichem jako výlupek, s nímž mohla, pokojně pod čepec se dostavši, počestně užiti všech světa rozkoší, dělati jak náleží paní a býti pro svoje jmění a manželův „karakter“ všude váženou? Proč si místo něho zvolila takového kluka, jako byl jeho Frantík, jenž podle jeho náhledu se nemohl v ničem, ale v ničem s panem Ferdinandem měřit? Jak to přijde, že s ním raději snáší všechny svízele života neuspořádaného, namáhavého, povrženého, že si s ním na veřejné silnici v hanbě a nouzi raději chléb svůj vydělává kejklemi v spolku, který považoval za vyvrhel člověčenstva, než by se synem regentčíným účastna byla všech výhod a radovánek stavu zámožného? Co si měl konečně pomyslet o Františkovi samém, jenž pohrdl pro takovou zimomřivou, nevyspalou opičku čepicí biskupskou? Jaký to živel okolo něho se vlnil, o němž dříve nevěděl a vědět nechtěl, v němž pojednou maně se octl, s nímž mu bylo zápasit a jenž ukázal se mu tak mocným, že všechny ostatní překonal, připraviv mu onu porážku? Bylať to skutečně láska, a byla ona tedy více než povídkou vymyšlenou pro ukrácení chvíle, více než slabostí lidí rozumu nedospělého, více než vrtochem dětským? Byla to síla? Byla to moc?

Jsou to vzdory, nic jiného, hučival pak nevrle, rozmazleným dětem se něčeho zachtělo, sami nevědí čeho; dařilo se jim tuze dobře, zbujněli, vyhodili si kopýtkem, vyšli si na led k tanci. Až se té své nevázanosti nabaží, což bude dnes neb zejtra, pak budou želet, že se nám tak postavili, a jeden to bude na druhého svádět, nebudou chtít o sobě ani vědět, jak to dělají zloději, jimž krádež se nevyvede, solí a dýmem si budou v očích... Měl bych to věru někam napsat, abych jim to mohl přečíst, až přílezou zkroušeně ke kříži, a oni viděli, že jsem navlas předpovídal, jak jim to jednou přijde a kterak to s nimi konečně dopadne.

Ale podobalo se, že aspoň co se toho případu týkalo, od Černého Petříčka vyhlášený jeho duch pro rocký nadobro odstoupil. Přišlo to přes jen zas jinak, než on to předpovídal.

Asi pět let po onom osudném procesí ve Sv. Markytě spustil Černý Petříček jednou zrána jako obyčejně poklop u stánku svého. Byloť dnes ještě velmi časně, všude v okolí dosud ticho a prázdno. Nemívalť teď pražádného spaní; jak se počalo dost málo svítat, již byl vzhůru. Právě se rděly nad branou první červánky a mezi stánky procházelo se hejno holubů, sbírajících si skrovné svoje snídaníčko.

Černý Petříček dlouhou chvíli na ně pohlížel v tichém zamyšlení. Nezajímali ho dnes holubi více než jindy, nýbrž

vzpomněl si, že jest jít to podobné jako jedna kapka mléka druhé onomu, kdy vešel páter Josef, provázen sousedkou, do stánku toho, aby ve skrytosti mu tam pokřtil nového bratříčka. Jak horlivě sousedka rodinné právo nevítaného malého přichozího u něho hájila, na duši mu ho vázala! Nezapřel František přec jen, že v jeho žilách proudí krev „zelená“ dítěte nezákonného, nedovolené lásky, strhnuv dceru své příznivkyně do proudu vášnivosti po rodičích zděděné, překaziv jí i bratrovi nejpěknější a nejmilejší jejich do budoucnosti plány. Takovým způsobem bývá tedy teď dobrý, lidumilný skutek odměněn. Nebyli—li by oba lépe udělali, kdyby byli novorozenátko někam zanesli, jak v podobných případech ve světě obyčejem, svěřivše ho cizí zaplacené péči, a nikdy k němu se nehlásili? Co si měl člověk po zkušenostech takových pomysleti o řízení božím a osudech lidských?

Petríček, jak vidno, jsa zklamán ve víře k duchu vlastnímu, počal rozebírat ducha všehomíra, nalézaje v jeho působení mnoho povážlivých nedůsledností a nedopatření, jichž nebyl dříve pocítil. Byloť to proň zčásti útěchou, ale zčásti to rozmnožovalo ještě hořkost jeho. Když věčný duch všude a ve všem nestačil, jakž mohl on tedy na vše dostačit? Ale na co tedy se spoléhati a o co opírat, když všude neurovnanost a ve všem nedostatek jakýs?

Vytrhnuv se mocně z myšlenek, které počaly být opět hlodavými a traplivými, uchopil se Černý Petříček koštěte a jal se před vařením snídání stánek svůj zametat. Otevřel přitom dvéře, aby se mu v něm tolik prachu neusadilo, a ejhle, na jeho prahu byla schoulena jakás ženština, dítě spící v náručí. Nejspíše že spala také.

Chvilinku si myslil, že ji nechá pokojně sedět, nechť se vyspí; ale vtom ho uchvátila jeho dávná nechuť k ženštinám, zostřená teď ještě hněvem na Stázičku, kteráž mu bratra odlákala, pohrdajíc ženichem, kterého jí vybral. Proč tato žena právě na jeho práh se usadila, proč ne na vedlejší? Nebylo tu stánků jiných dost? Co to měla za dítě? Kdo ví, čím je, kdo ví, co to vůbec za ženštinu – oděv měla chatrný, obnošený, poblácený, jako po dlouhé cestě pěšky po silnici v každém povětrí konané – není to zajisté žádná pořádná žena, k níž záhodno mít šetrnost, vyspávala by jinak kdesi pod střechou, nýbrž tulačka jakás. Přistoupí k ní, aby ji probudil a od stánku svého odehnal, ale jak se k ní nakloní, otevíraje ústa k hanlivým slovům – pozná v cizí ženě – Stázičku. Nespí, má oči otevřené, avšak pohlíží naň přec jako v těžký sen pohroužena, zraky vytřeštěnými, ztrhanými. Neleká se ho, nejeví nejmenší nesnáze, neomlouvá se a neprosí jako hříšnice kající, kteráž leze ke kříži.

„Již má František housle koupené?“ táže se ho, ohlížeje se do stánku, „ať si pospěje, nerada bych se tu dlouho obmeškala; je tu dusno, k udušení dusno, a horko, jako když na člověka samý oheň padá. Nepřijde—li brzo, na hlavu zahořím.“

Petríček trne. Jak se to jeví, kterak to mluví, a pak její vzezření! Je kost a kůže, bledá a přepadlá jako nebožka, na obou lících hoří jí temnorudé skvrny a z očí jí sálá šílenost.

Stázička se zachvěje, přejede si rukou čelo, a nemohouc se dočkat odpovědi, plaše se ho zas táže:

„Vid', že si zašel do Prahy pro housle? Roztloukl si svoje, bude tu zajisté za chvíli. Odešel—li ode mne, vždy zas za okamžik tu býval; jak já bez něho, tak nemůže on dlouho být beze mne. Vid', že není zabit a zahrabán?...“

Zabit, zahrabán?... Petříčkem to škubne. Jeť bůh tedy dosud soudcem spravedlivým, jenž netresce sice hned, ale pak tím důtklivěji?...

Mezi Stáziččinými vášnivými otázkami dítko v náručí jejím se probudilo. Nepláče, jak by zajisté jiné dítě činilo, nežádá si ničeho, zírá na Petříčka jasnýma, mírnýma očkama... můj ty bože, Františkovy jsou to oči...

„Vid', že se mi to jen zdál oněhdy v noci tak strašný sen o mém Františkovi?“ doléhá Stázička na Petříčka pořád ztřeštěněji a divoceji, „vid', že není pravda, když v onom krásném jsem zpívala zámku, pán jeho urážlivě na mne pohlížel, a po zpěvu ke mně přistoupiv, potupná slova mi pošeptal? Vid', že není pravda, že František zaslechnuv je uhodil ho za ně houslemi, jež na sto kusů se roztříštily, načež pán, strhnuv ze zdi kord, probodl mu prsa věrná?!“

A Stázička převalivši se nazad do stánku dá se do křečovitého pláče, svíjejíc se na podlaze. Přestane Černý Petříček v srdci svém velebit boha, žeť soudcem spravedlivým, jenž tresce pozdě sice, ale tím důtklivěji..., odvrátí od nešťastné ženy tvář, aby neviděl obraz bolesti zoufalé, a pohled jeho sklesne na její dítě. Poodešlo vrávoravě od matky a zalezlo si do koutka za postel, kdež spatřilo pohozený ostřížek papíru, počalo si s ním hrát na téžže místě, kde otec jeho, jsa na zapřenou na světě, strávil svoje dětství, pohrávaje si s papírovými čepicemi, které mu Petříček dělával, byl—li právě v dobré míře...

V Petříčkovi se děje něco podivného, nikdy dříve nepocítěného, netušeného, nemůže si pomoci, musí tomu ulevit, děj se co děj. Nahne se k malé holčičce, kteráž sotva k ní se přiblíží, důvěrně a usmívavě k němu ručky vztáhne, a přitisknuv ji k prsům, jako tehdy bratra, když mu ho ponejprv sousedka v náruč položila, zanechá Stázičku a

spěchá, dítě v náručí, přes ulici přímo do průjezdu k „Beránku“, kamž po tolik let ani nevstročil a kde býval jindy hostem tak váženým a vítaným.

Paní od „Beránka“ je ještě v posteli, ale musí ho služby k ní pustit. Vejde do sednice, a než ona, vzpřímivši se na loži, se ho může otázat cože se to děje a k ní ho vede, položí jí dítě v náruč, opakuje přitom táž slova, jimiž ona bratra novorozeného péči jeho tehdaž svěřila.

„Copak tuto brouče za všechno může? Jen pohan by se mu za to mstil! Ještě ničím se neprovinilo – bůh nad ním jako nad námi!“

Opět se strhl povyk po celém Koňském trhu. Stázička od „Beránka“ se prý vrátila s děťátkem, roztomilou to holčičkou, již říkají Františka. Petříček ji našel ráno na prahu svém, právě když vymetal stánek. Vrátila se sama, všechna pomatená a poblázněná. Františka probodl nějaký velký pán, jemuž Stázička se zalíbila, když před ním zpívala. Matka si do stánku sama pro dceru nešťastnou přišla a vše jí odpustila.

Ale Stázička nevěděla ni o matčině odpuštění, ni že pod její střechou odpočívá ve své někdejší posteli vystlané jako věž prachovými peřinami, do níž vždy zapadávala jako do vln mořských. Paní od „Beránka“ přišedši si pro ni do Petříčkova stánku našla ji tam bez vědomí a musila ji dát odtamtud odnést. Povolala k ní ihned několik lékařů, ale všichni krčili rameny. Měla Stázička prý zapálení mozku po přestálém utrpení, které se jevilo tak nebezpečným, že nebylo téměř žádné naděje na uzdravení.

Uhodli to. Stázička zápasivši celý týden se smrtí konečně jí podlehla. V hrozných záchvatech horečnatých popisovala s děsnou pravdivostí všechny podrobnosti onoho výstupu, který stál život milence jejího. Popisovala i jiné výjevy kočujícího jejich života, zmiňovala se o hladu a mrazu, jež společně s Františkem snášeli, jakož i o triumfech, které slavívali před znalci, u nichž bývali častováni a hejčkáni. Často jim nabízeno postavení výnosné, jež však vždy zamítli ze strachu, aby nebyli vyšpehováni, udáni a k návratu do vlasti k příbuzným rozhněvaným donuceni.

Dostalo se Petříčkovi opět dostatečné příležitosti rozumovati při blouznění jejím, zdali láska jen bajkou, výmyslem to hlav rozumu nedospělého, či silou nad jiné mocnější...

Poslední den, asi hodinu před smrtí, právě když jí páter Josef udílel poslední pomazání, přišla Stázička zcela znenadání k sobě, mladost její v ní ještě jednou v plné bujnosti zakypěla, než se vzdala smrti. Vyjasněnými očima se rozhlížela, poznávši sednici, kdež se mládí její tak jednotvárně ploužilo ve stínu černých kachlových kamen, a u nich svoje sedátko; ach, dosud byla za nimi v koutku narovnána taková hranická dříví, jako když František v neděli po večeri tam se stiskával, k ní pošilhávané..., dosud stály na pavlači v zelených hrncích její rozmarýny, z nichž jí matka přec jen žádný věnec neuvila..., dosud poskakovali mezi nimi na zábradlí vrabci, tak zvědavě do okna pokukující, jako když tam zpívala při zvucích Františkových houslí – co leželo mezi těmi dny a dnešními... Slzy zkálily její zrak, sklesla nazpět na lůžko.

Chtěl páter Josef použití okamžiku toho, aby učinila pokání, a podáváje umírající svíčku do ruky, tázal se jí:

„Přiznej se ve jménu boha a svaté matky Kristovy, že lituješ své hanby uznávajíc, že tě stihl spravedlivý trest za provinění tvoje?“

Sebravši poslední síly svoje, Stázička se ještě jednou vztyčila, svíčku daleko od sebe odhodivši.

„Nelituji ničehož“ zvolala hlasem silným a pevným, až to všechny přítomné do hlubin duše promrazilo, „nikdo nebyl tak spokojen na výsluní štěstí, jako jsme byli my ve své bídě, nikdo na vrcholu slávy tak ctnostný, jako jsme byli my ve své hanbě – láska naše všemu se smála, vše překonala – co celý svět vedle ní?... Dnes zrovna tak jako tehdaž bychom uprchli před vámi, kdybyste nás nutit chtěli do toho, co vám se líbí, ale proti srdci našemu jest; vy prostě, abychom vám odpustili, nám nemáte co odpustit, ne při vás, při nás stojí pravda a právo boží...“

Zapomněla panímaminka i Petříček znenáhla na všechny přestálé strasti nad malou Františkou. Byloť to dítě v každém ohledu k pomilování, které se takovým způsobem chovalo k babičce i k strýci, jako by jim chtělo vše láskou a mravností svou nahraditi, čím je rodiče jeho zarmoutili. Černého Petříčka zvláště si oblíbilo, obměškávajíc se nejraději u něho ve stánku. On pro neť svou omládl, okřál, znova oživil a se rozveselil, otevíraje pro ni všechny poklady vzácné své zkušenosti a znalosti lidské, když dosáhla věku, kdy z nich čerpat mohla. On sám řídil její vychování a bděl nad ní, aby se při ní panímaminka týchž chyb nedopustila jako při nešťastné své dceři. Přemítaje o Stázičce teď však nikdy již pohrdlivě hlavou nehodil, mumlaje jako dříve: Copak ta! Vynutila mu

bezděčně úctu a obdiv, hájíc až do poslední chvíle přese všechno hoře zažité práva srdce svého i milencova. Již nepohlížel tak urážlivě na ženštiny, co seznal sílu jejího citu, a utvořil si o lásce jejich poněkud jiný obraz, v němž nezaujímal čepec a mužíček jako výlupek místa nejpřednějšího. Především se ale smířil s řízením lidských osudů a uznával opět v bohu mistra nedostižného. Dopustil vše, co se dělo, patrně jen proto, aby se dostal „Beránek“ do rukou moudřejších, než on si toho ve své krátkozrakosti žádal; mělt připadnout ne synu regentčinu, nýbrž Františce. Místo bratra kanovníka měl teď neť, nastávající domácí paní v Praze – přestal Petříček znenáhla reptat a se mrzet, že se mu onen plán neuskutečnil, dosti uspokojen a lahoděn obratem věcí.

Františka se velmi záhy provdala za mladého nadějného lékaře, s nímž tak se milovala, jako se někdy milovali nebozí její rodiče.

Dočkala se panímaminka velmi šťastného stáří v kruhu pravnoučat.

Černý Petříček zůstal ve své budce; nebyl k pohnutí, aby se také k „Beránku“ stěhoval a knoflíkům dal konečně výhost. Srostl s nimi a se stánkem takřka v bytost jedinou. Rozkaz, aby stánky přesídlily k Sv. Havlu, a myšlenka, že má na stará léta buď zvykat jinému okolí, neb stánek opustit, tak velice ho dojala, že druhé ráno nato, co ho úřední o tom návštěví došlo, byl nalezen ve stánku svém – mrtev.